

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**Взаємодія підрозділів НПУ та територіальної громади у забезпеченні
публічної безпеки та порядку**

Костюк В.Л., Жук О.М.

КИЇВ-2023

УДК 342.922

Взаємодія підрозділів НПУ та територіальної громади у забезпеченні публічної безпеки та порядку: метод. реком./ В. Л. Костюк, О. М. Жук. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. 55 с.

Рецензенти:

Кузьміна О. М. – начальник відділу підтримки операцій Європолу управління взаємодії з Інтерполом Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України, підполковник поліції;

Радзівон С. М. – доцент кафедри поліцейського права НАВС, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції.

Авторський колектив:

Костюк В.Л. – завідувач наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ №3 НАВС, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, підполковник поліції;

Жук О.М. – провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ №3 НАВС, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, підполковник поліції;

Схвалено та рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ (*протокол № від листопада 2023 р*)

У методичних рекомендаціях розглянуто питання взаємодії підрозділів НПУ та територіальної громади у забезпеченні публічної безпеки та порядку.

Висвітлений зміст діяльності Національної поліції України щодо забезпечення охорони прав і свобод людини у взаємодії з населенням.

З'ясовані питання організації взаємодії Національної поліції України з населенням та місцевими громадами, а саме Концепція взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства («Communitypolicing») і реформа поліції в Україні та залучення населення до процесу створення безпечного середовища.

Наведені напрями вдосконалення взаємодії Національної поліції України з населенням та місцевими громадами, а саме: зарубіжний досвід взаємодії поліції з громадськістю, організаційно-правові заходи щодо зміцнення партнерських зв'язків поліції з населенням, формування інституту консультативних груп громадян та їх вплив на ефективність діяльності поліції та шляхи та засоби підвищення готовності поліцейських до взаємодії з населенням.

Методичні рекомендації розраховані на практичних працівників підрозділів МВС, Національної поліції, представників громадських формувань, а також професорсько-викладацький склад, ад'юнктів, студентів та курсантів.

© Авторський колектив, 2023

© Національна академія внутрішніх справ, 2023

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НПУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

1.1. Поняття, сутність та ознаки взаємодії Національної поліції з громадськістю у забезпеченні публічної безпеки та порядку

1.2. Організаційно-правові форми взаємодії Національної поліції з громадськістю у забезпеченні публічної безпеки та порядку

Висновки до розділу 1

Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НПУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

2.1. Концепція взаємодії поліції з громадськістю на засадах партнерства («Communitypolicing») та реформа поліції в Україні

2.2. Залучення населення до процесу створення безпечного середовища

2.3. Формування думки населення та оцінка ефективності діяльності поліції

Висновки до розділу 2

Розділ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НПУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

3.1. Зарубіжний досвід взаємодії Національної поліції з громадськістю у забезпеченні публічної безпеки та порядку

3.2. Шляхи вдосконалення взаємодії Національної поліції з громадськістю у забезпеченні публічної безпеки та порядку

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

Список використаної літератури

ВСТУП

Реформа поліції змінила підхід до ведення поліцейської діяльності в Україні. Хоча реформа ще не завершена, і деякі громадяни вказують на те, що ще не відчують на собі її ефективності, вона безумовно принесла нові цінності у систему правоохоронних органів. Однією з таких цінностей є взаємодія поліції та громади на засадах партнерства.

Зміни у сфері взаємовідносин між державою та громадянським суспільством обумовлюють новий формат відносин між правоохоронними органами та громадою. Зазначене уповні стосується такого правоохоронного органу, як Національна поліція України, і такого аспекту її діяльності, як взаємодія з населенням.

Саме така вимога закріплена на законодавчому рівні, зокрема, у ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», де йдеться про те, що «діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб». Необхідність дотримання Національною поліцією принципу взаємодії з населенням закріплюється також у відомчих актах МВС України та Національної поліції, таких як Стратегія розвитку Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 року, Положення про Національну поліцію від 28 жовтня 2015 р. № 877, Положення про патрульну службу МВС від 02 липня 2015 р. № 796, Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції від 28 липня 2017 р. № 650 та ін. Так, у Положенні про патрульну службу МВС закріплено, що працівники патрульної поліції повинні діяти у співпраці і взаємодії з населенням і громадськими організаціями з метою запобігання правопорушенням, забезпечення безпеки, зниження рівня злочинності, а також установа довірчих відносин між поліцією і населенням.

В останні роки проблема взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності викликає не лише громадський, але й науковий інтерес. Дослідження громадської думки з приводу діяльності поліції в Україні свідчить про постійне зростання недовіри населення до поліції у сфері захисту основних прав і свобод людини і громадянина та ефективної протидії злочинності. У зв'язку із цим взаємодія Національної поліції України з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю є важливим напрямом забезпечення ефективної поліцейської діяльності в державі, в тому числі і діяльності щодо забезпечення публічної безпеки і порядку.

Національна поліція України відповідно до покладених на неї завдань здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає в межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення. Проте слід відзначити, що

Національна поліція України здійснює запобіжну діяльність не ізольовано, а в різних видах взаємодії з іншими суб'єктами запобігання злочинності.

З огляду на це виникає потреба в розробці теоретичних питань організації та діяльності і органів Національної поліції в цілому, і окремих їх структурних підрозділів. Подальша розбудова поліції, ґрунтована на принципі «служити і захищати», сприятиме тіснішій взаємодії та орієнтації на якісне і швидке вирішення потреб громади.

Власне, ці методичні рекомендації спрямовані на те, аби дослідити, у який саме спосіб зараз відбувається надання поліцейських послуг: які організаційні зміни відбуваються нині, які виклики стоять перед поліцією, а найголовніше — які практики взаємодії з населенням та органами місцевого самоврядування щодо запобігання правопорушенням є чи можуть бути доречними.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НПУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

1.1. *Поняття, сутність та ознаки взаємодії Національної поліції з громадськістю у забезпеченні публічної безпеки та порядку*

Найважливішим етапом реформування органів внутрішніх справ у Національну поліцію України стало прийняття Закону України «Про Національну поліцію». При цьому в процесі реформи була поставлена мета: не проведення «ребрендингу» у назві найбільш потужного правоохоронного органу, а принципове його реформування. Основною ідеєю, що знайшла своє вираження в цьому нормативному правовому акті, було формування довіри, тобто юридичне закріплення партнерської моделі взаємовідносин суспільства й поліції на засадах партнерства.

На нашу думку, діяльність поліції, орієнтована на дотримання і захист прав людини, починається з правильного добору майбутніх співробітників і відсіювання тих, хто не дотримується відповідних цінностей і принципів у цій галузі. При цьому майбутнім поліцейським повинні бути притаманні деякі якості, особливо високі моральні підвалини, тоді як іншому, зокрема практичним навичкам і вмінням, можна (досить легко) навчити. Процес набору, відбору та підготовки кадрів надзвичайно важливий для формування поліції, яка поважає і захищає права людини.

Основоположним нормативно-правовим актом і таким, що має найвищу юридичну силу, у положеннях якого встановлені правові засади діяльності всіх без винятку суб'єктів правового регулювання, є *Конституція України* [1].

Статті Конституції України, що забезпечують правове регулювання діяльності поліції, умовно можна поділити на такі групи:

- статті, що закріплюють безпосередньо права людини (наприклад, статті 21-54 розділу II Конституції тощо);
- статті, що закріплюють основні гарантії цих прав (статті 13,15,55-64,102 тощо).

Наразі є чимало законів України, які складають нормативну базу діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення реалізації прав людини.

Охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави передбачені п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію». У ст. 7 цього закону відповідно передбачено «Дотримання прав і свобод людини», а саме: під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

Упровадження як стратегії зменшення можливостей учинення злочинів, так і стратегії «Communitypolicing» передбачає широке залучення громадськості до сфери запобігання злочинності. У зв'язку із цим виникає необхідність доповнення чинного законодавства, що регулює діяльність громадян з

профілактики злочинів. Для цього вчений М. Г. Колодяжним пропонує прийняти Закон України з умовною назвою «Про участь громадян у запобіганні і протидії злочинності». Чинний Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» 2000 р. є застарілим. У ньому передбачено хіба що залучення членів громадських формувань правоохоронної спрямованості до спільного із поліцейськими чи прикордонниками патрулювання (ст. 11).

Це означає, що аналізований нормативно-правовий акт не охоплює багатьох прогресивних форм громадського впливу на злочинність:

- повідомлення поліції про факти вчинення злочинів або підозрілу поведінку певних осіб (програма «Зупини злочинця»);
- участь у програмах сусідського спостереження (сусідської варти);
- діяльність добровільних помічників поліції;
- волонтерську діяльність з виправлення та ресоціалізації засуджених й осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі;
- надання допомоги жертвам злочинів.

Очевидно, що прийняття громадянами ролі держави багато в чому впливає на те, якою вони уявляють роль поліції. В рамках першої моделі поліція передусім розглядається як сильна рука держави, тоді як в країнах другої моделі поліція сприймається як орган, що надає послуги населенню. Слід зазначити, що обидві моделі легітимні й принаймні теоретично однаковою мірою схильні як до дотримання принципів прав людини, так і до їх порушення.

Аналіз принципів діяльності Національної поліції із забезпечення основних прав і свобод людини й громадянина доречно почати із з'ясування цього поняття. Так, принципи діяльності правоохоронних органів, а саме Національної поліції з охорони основних прав і свобод громадян, можна визначити як закріплені в правових нормах найбільш загальні вихідні положення, панівні в державі політичні та правові ідеї, основні засади, керівні настанови, що визначають найважливіші правила, за якими вона організовується й здійснюється.

Отже, охарактеризуємо основні із зазначених вище принципів, які стосуються захисту прав і свобод людини й громадянина державою. На нормативному рівні питанню принципів діяльності поліції приділяється посиленна увага. Так, Розділ II Закону України «Про Національну поліцію» повністю присвячено питанням принципів діяльності поліції.

Зокрема в наведеному Законі визначено такі принципи:

Принцип верховенства права (ст. 6 Закону). Верховенство права – це панування права в суспільстві, яке вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема в закони, які за своїм змістом мають бути перейняті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Принцип верховенства права означає також, що не держава утворює право, а право є основою життєдіяльності та існування держави в особі її органів, інших організацій та посадових осіб [2, с. 27].

Принцип дотримання прав і свобод людини (ст. 7 Закону). Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини,

гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації [2].

Принцип законності (ст. 8 Закону). Законність – всеосяжне поняття, яке поширює свою дію на всіх без винятку суб'єктів права, жодного з яких не може бути виключено зі сфери дії законності. Принцип законності передбачає суворе й неухильне дотримання та виконання закону всіма без винятку працівниками поліції.

Принцип відкритості та прозорості (ст. 9 Закону). Поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України. Поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку [2].

Принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства (ст. 11 Закону). Дотримання принципу тісної співпраці та взаємодії поліції з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями є одним із напрямів удосконалення діяльності органів внутрішніх справ. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України (п. 7 розділу III) підкреслює, що основний пріоритет у роботі МВС – це встановлення виключно партнерських засад взаємодії з громадами в межах загальноновизнаного у світі підходу «Community policing» (діяльність поліції в інтересах громади).

Відповідно до ст. 1 Закону України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування» **територіальна громада** – це жителі, об'єднані постійним проживанням в межах села, селища чи міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр [3].

Отже, активна позиція громадськості та усвідомлення необхідності якісної реалізації правоохоронної функції держави, налагодження дієвої взаємодії з органами поліції дасть змогу підвищити рівень безпеки на дільниці, сприятиме покращенню ситуації щодо протидії злочинності на регіональному та державному рівні, посилюватиме здатність населення протистояти негативному впливу проблем, несвоєчасне вирішення яких може послугувати передумовою виникнення злочинних проявів.

Останнім є *принцип безперервності* (ст. 12 Закону). Принцип безперервності виражається в забезпеченні невинного здійснення поліцейських дій з охорони громадського порядку, прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави та протидії злочинності. Дотримуючись принципу безперервності, поліція перебуває в постійній готовності для реагування на злочинні прояви, надзвичайні ситуації та інші події.

Здійснюючи функцію допомоги населенню, органи поліції діють не тільки як органи державного примусу, а і як органи, що надають суспільні послуги та здійснюють публічні повноваження в цій галузі. Згідно з Інструкцією про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події прийняття заяв і повідомлень про

вчинені кримінальні правопорушення та інші події незалежно від місця і часу їх учинення, повноти отриманих даних та особи заявника здійснюється цілодобово й невідкладно тим органом поліції, до якого надійшли заява чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, слідчим або іншою посадовою особою органу поліції, якою самотійно виявлено з будь-якого джерела обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» (ст. 2) [2] **основними завданнями поліції є:**

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидія злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Сьогодні діяльність поліції в сучасних державах повинна визначатися насамперед ефективним забезпеченням та захистом права і свобод особистості. Гарантування є універсальним критерієм оцінки позитивної ролі поліції в усіх сферах суспільних відносин.

Коли поліцейські демонструють увагу, популяризацію та захист прав людини:

- посилюється довіра з боку населення та активізується співдія громадян;
- по відкритим кримінальним справам судді приймають справедливі рішення;
- поліцейські розглядаються як складова частина суспільства, що виконує важливу соціальну функцію;
- передбачено справедливе відправлення правосуддя, а послідовно – довіра до системи;
- подається приклад для дотримання закону іншими членами суспільства;

Діяльність поліції ефективна в тому разі, якщо поліція перебуває на передньому краї захисту людини. Велике значення в діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення прав людини й громадянина має застосування профілактичних заходів до осіб, які схильні до неправомірної поведінки.

Забезпечення прав і свобод особи органами Національної поліції залежить від виявлення та усунення таких негативних явищ:

- недосконалість чинного законодавства (суперечності, прогалини, відсутність уніфікації міжнародних і вітчизняних правових норм);
- недоліки організаційно-управлінської діяльності (дисбаланс підпорядкованості органів, служб, підрозділів, невідповідність їх завдань і функцій, у багатьох випадках неузгоджена розстановка сил і засобів тощо);
- недостатньо високий рівень правосвідомості та правової культури (правовий нігілізм, ігнорування принципу верховенства права, каральний характер діяльності, неврахування місцевих національних традицій тощо);

Слід звернути увагу на вплив громадської думки на діяльність Національної поліції як один із критеріїв легітимності її функціонування та довіри з боку населення. Застосування соціологічних методів дає змогу не тільки виявити прогалини в діяльності Національної поліції за оцінкою громадськості, а й визначити шляхи оптимізації її діяльності.

На нашу думку, надважливою в діяльності відповідних міністерств, державних комітетів, відомств у профільній сфері є активізація їхньої роботи у справі інформування населення з прав людини, проведення наполегливої роботи задля того, щоб увесь комплекс питань про сфери законодавчого забезпечення, практичної реалізації і захисту прав людини й громадянина став найбільш доступним для ознайомлення та вивчення всіма членами суспільства.

Один із викликів для поліції полягає в тому, що навіть одноразове спілкування громадянина з працівниками поліції може істотно вплинути на те, як сприймає поліцію порівняно широкий загал: не лише сам громадянин, а і його друзі, родичі, тощо. У спілкуванні з громадянами працівник повинен уміти встановлювати та підтримувати психологічний контакт. Проблема професійного спілкування працівників з населенням наразі є актуальною.

Отже, діяльність поліції в механізмі забезпечення прав і свобод людини й громадянина важко переоцінити. Адже саме співробітники поліції обслуговують фактичне використання особою своїх прав і свобод, підкріплюючи й взаємно підсилюючи один одного. Завдання, функції, засоби та процедури їх реалізації стосуються фактично всіх громадян України. Це є свідченням того, що поліція за обсягом та різноманітністю регулює, контролює та здійснює дозвільні й попереджувальні функції та є диференційованим інструментом державної влади та одним із найважливіших елементів механізму забезпечення прав і свобод людини й громадянина в Україні.

Враховуючи викладене, можливо зазначити, що діяльність поліції має будуватися на одному з ключових правових принципів – верховенстві права, згідно з яким людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Відповідні заходи також мають уживатись у контексті взаємодії поліції з населенням та їх доцільно визначити в законодавстві.

Зокрема, слід звернути увагу на положення ч. 4 ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до якого поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. На підставі проведеного аналізу змісту діяльності поліції щодо забезпечення охорони прав і свобод людини у взаємодії з населенням пропонується абзац другий ч. 4 ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію» викласти так: *«У разі виявлення таких дій або надходження відповідної інформації від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій чи окремих осіб кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або*

інших видів неналежного поводження поліцейськими, а також фактів надходження інформації про такі події керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності.

1.2. Організаційно-правові форми взаємодії Національної поліції з громадськістю у забезпеченні публічної безпеки та порядку

Діяльність правоохоронних органів є реалізацією правоохоронної функції держави щодо забезпечення захисту й охорони прав і свобод громадян, власності, правопорядку та законності в державі, а також має чітко визначене нормативне регламентування. Слід зауважити, що, по-перше, нормативне закріплення основних засад, понять правоохоронної діяльності, прав та обов'язків, службових повноважень правоохоронних органів є однією з гарантій прав і свобод особи, по-друге, регламентування повноважень правоохоронних органів, зокрема Національної поліції, з одного боку та закріплення прав і обов'язків громадян з іншого боку є спрямовуючим фактором у їхній діяльності.

Базові засади взаємодії правоохоронних органів, також і Національної поліції України, із населенням щодо охорони громадського порядку та громадської безпеки, профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю:

- держава відповідає перед людиною за свою діяльність, права і свободи людини та їх гарантії, що є визначним фактором у спрямованості діяльності держави, а їх утвердження і забезпечення - головним обов'язком (ст. 3);

- громадяни України мають право на свободу об'єднання і для реалізації та захисту своїх прав і свобод та задоволення будь-яких інтересів (ст. 36);

- кожен громадянин чи група, об'єднання громадян, наділені правом брати участь у державному управлінні як шляхом використання виборчого права, так і шляхом звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів із подальшим отриманням у встановлений законом строк обґрунтованої відповіді (ст. 38, 40);

Існують міжнародні документи, які також здійснюють нормативно правову регламентацію взаємодії поліції з громадськістю.

Одним із них є Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» [4].

У положеннях Кодексу закріплено, що основоположним для посадових осіб із підтримання правопорядку є служіння громаді та захист осіб від протиправних актів, яке реалізується шляхом виконання покладених обов'язків на засадах взаємодії, із високим ступенем відповідальності відповідно до вимог професії та повагою до людської гідності та прав людини.

У свою чергу, Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», розглядаючи поліцейських як професійних поборників права, що надають правоохоронні послуги громадськості, визначає, що діяльність поліції повинна

здійснюватися в ефективній співпраці з місцевими громадами, неурядовими організаціями, представниками громадськості, а також етнічними меншинами.

Як нами визначалося вище, залученість суспільства до забезпечення та охорони правопорядку сприяє підвищенню рівня довіри між суспільством і правоохоронними органами, зміцненню правопорядку, покращанню безпеки життя громадян, що в подальшому сприяє посиленню взаємодії між суспільством і правоохоронними органами в процесі здійснення правоохоронної діяльності.

Відповідні норми містить *Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 6)*. Так щодо органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій, трудових колективів законом закріплено обов'язок із розроблення і здійснення заходів, спрямованих на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх учиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України [5].

На нашу думку, потенціал громадської організації як учасника адміністративного провадження майже не використовується, тому з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника слід більш активно залучати громадські організації до розгляду матеріалів про адміністративне правопорушення.

Для здійснення й захисту прав і свобод, задоволення економічних, соціальних, культурних та інших інтересів громадяни мають закріплене законом право на об'єднання. Громадським об'єднанням є добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів. Громадські об'єднання можуть створюватися з різною метою, за винятком випадків, коли вона спрямована проти української держави, прав, свобод та здоров'я людини тощо.

Одним із видів громадських об'єднань є громадські об'єднання правоохоронної спрямованості, метою яких є участь у забезпеченні громадського порядку та безпеки, надання допомоги правоохоронним органам, у тому числі у здійсненні заходів щодо безпеки дорожнього руху.

Основними завданнями таких формувань у сфері охорони громадського порядку є:

- надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам;
- інформування органів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;
- сприяння органам Національної поліції у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх учинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх [6].

Наступним нормативно-правовим джерелом, положення якого регламентують питання взаємодії Національної поліції України з громадськістю, є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [7].

Суб'єктами, що здійснюють профілактику домашньому насильству, є як спеціально уповноважені органи, інші органи та установи, наділені відповідними функціями, служби підтримки постраждалих осіб, так і громадяни України й інші фізичні особи, які знаходяться на території країни. Саме взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, із громадськими об'єднаннями, неурядовими організаціями, засобами масової інформації, громадянами визначена одним з основних принципів діяльності щодо запобігання та протидії домашньому насильству.

Взаємодія НПУ з громадськістю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, передбачає:

- взаємне інформування не пізніше однієї доби про виявлені факти домашнього насильства та реагування на такі випадки;
- узгодження заходів реагування на випадки домашнього насильства та надання дієвої допомоги постраждалим особам, що здійснюються різними суб'єктами [7].

Не останнє місце серед нормативно-правових джерел, що регулюють питання взаємодії Національної поліції та громадськості, займає Закон України «Про Національну поліцію», яким встановлено, що поліція в процесі своєї діяльності взаємодіє з органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування (ст. 5) [2].

Окрім того в ст. 11 закону надається роз'яснення, що являє собою (як відбувається) взаємодія поліції з населенням на засадах партнерства:

- діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб;
- з метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад [2].

Вагому роль громадськість відіграє при доборі на посаду поліцейського. Для забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції утворюються постійні поліцейські комісії [2].

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає, яким чином населення та окремі громадяни можуть співпрацювати з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Так працівники зазначених підрозділів мають право використовувати добровільну допомогу громадян, опитати їх за попередньою згодою. Також із метою з'ясування обставин злочину, що готується, заходять до приміщень, попередньо отримавши погодження власників або мешканців [8].

*Положенням про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України регламентовано **порядок звернення громадян до апарату МВС, закладів, установ, підприємств, що належать до сфери управління МВС**, їхніх керівників із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їхньої статутної діяльності, заявами або клопотаннями про реалізацію своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів, а також зі скаргами про їх порушення [9].*

Відповідно до положень *Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських*, атестування проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, визначення відповідності посадам та перспектив службової кар'єри [10].

До складу атестаційних комісій можуть бути включені представники громадськості, народні депутати України, працівники громадських, правозахисних організацій та засобів масової інформації. Для виконання своїх функцій члени атестаційної комісії можуть: досліджувати та перевіряти подані матеріали; надавати чи витребовувати необхідні для розгляду документи, висловлювати свою думку; вносити пропозиції до проєкту рішення, голосувати. Зазначене свідчить про безпосередню участь у процедурі атестації та вплив на рішення атестаційної комісії представників громадськості як членів такої комісії.

Важливе місце серед джерел правового регулювання взаємодії поліцейських та населення займає *Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції*, затверджена наказом МВС України від 28.07.2017 № 650. Саме в зазначеній інструкції, порівняно з іншими нормативно правовими актами, більш докладно приділено увагу **взаємодії поліцейського, а саме дільничного офіцера поліції та населення** [11].

Серед завдань, які поставлені перед дільничним офіцером поліції (далі – ДОП) є:

- здійснення діяльності, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності;
- взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку;
- співпраця з групами реагування патрульної поліції щодо застосування превентивних заходів стосовно осіб, які схильні до вчинення правопорушень та/або перебувають на превентивних обліках поліції [11].

Напрями, за якими відбувається взаємодія ДОП з населенням:

- залучення населення до профілактики правопорушень, охорони публічного порядку та протидії злочинності;
- співпраця на засадах партнерства з органами місцевого самоврядування, територіальними громадами, населенням, керівниками підприємств, установ, організацій, закладів, які знаходяться на території обслуговування;

- визначення спільних пріоритетних напрямів роботи та її оцінювання з урахуванням думки і потреб громадськості, шляхом, бесід, обговорень, вивчення громадської думки, специфіки дільниці [11].

Діяльність чергової частини органів (підрозділів) НПУ здійснюється у взаємодії з громадянами та регулюється *Інструкцією з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України*, яка затверджена наказом МВС України [12].

Одним з основних завдань чергової служби органів (підрозділів) НПУ є приймання, реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення й інші події та організація негайного реагування на них. Ця діяльність відбувається за безпосередньої участі осіб, які повідомили про правопорушення. Окрім того чергова частина НПУ забезпечує: отримання кореспонденції, яка надходить до НПУ в неробочий час, святкові й вихідні дні, яку в подальшому передає до підрозділів документального забезпечення; вільний доступ громадян до книги скарг і пропозицій; реєстрацію всіх осіб, які з тих чи інших питань прибули чи були доставлені до приміщення органу чи підрозділу НПУ [12].

Департамент патрульної поліції в складі структурних та територіальних підрозділів служить суспільству, забезпечуючи підтримання публічної безпеки та порядку і у своїй діяльності тісно співпрацює з територіальними громадами та громадянами на засадах партнерства. Також патрульна поліція за необхідністю надає допомогу особам, які через надзвичайні події, особисті, соціальні чи економічні підстави її потребують [13].

Розглянутий перелік нормативно-правових джерел містить правову регламентацію основних напрямів взаємодії НПУ з громадськістю, окремі аспекти взаємодії закріплені в ряді нормативно-правових документів, яким неможливо приділити пильну увагу в рамках нашого дослідження. Проведений аналіз свідчить про: *по-перше*, розпорошеність норм по різних нормативно-правових документах, *по-друге*, те, що відомчі нормативноправові акти, звичайно, більшою мірою регламентують взаємодію з боку поліції (містять алгоритми дій для поліцейських).

Нижче пропонується звернути увагу на огляд перспективних форм для практичної реалізації взаємодії поліції та суспільства на засадах партнерства. Тобто перераховані нижче форми передбачають не лише визначені види діяльності поліцейських, а й заходи для їх спільної реалізації:

Громадський актив (контактери від ОСББ, представники багатоквартирних будинків, селищ, сіл, районів). Поліція запрошує таких осіб до територіальних підрозділів, де проводить тренінги, презентує роздаткові матеріали з питань особистої та сусідської безпеки. Далі вже громадські активісти проводять зустрічі з мешканцями, здійснюють правопросвітницьку та роз'яснювальну роботу;

Анонси. Дільничні офіцери поліції анонсують зустрічі з місцевими мешканцями та програму таких зустрічей (запобігання крадіжкам, вживанню наркотиків, профілактика правопорушень серед неповнолітніх осіб тощо);

Презентації. Наочні матеріали з гострих соціальних тем та поліцейської діяльності демонструються у громадських місцях;

Волонтери-реєстратори. Громадські активісти здійснюють функцію первинного прийому громадян у територіальних підрозділах поліції, спрямовуючи відвідувачів та сприяючи проведенню особистого прийому. Таким чином звільняється час поліцейських та забезпечується оперативне перенаправлення відвідувачів до установ і організацій, до сфери повноважень яких віднесене вирішення питання.

Спільні патрулі. Поліцейські разом з громадянами із числа громадських формувань з охорони громадського порядку та активістами проводять спільне патрулювання для більшої обізнаності про проблеми і потреби поліції, налагодження контакту та покращення стану правопорядку на території обслуговування;

Звітна підтримка. Допомога членів громадських формувань із високими моральними якостями та громадських активістів у підготовці та проведенні громадських обговорень (сільських сходів, звітів про поліцейську діяльність) з проблем публічної безпеки і порядку, інших питань, що належать до компетенції поліції і турбують громаду.

Курси для водіїв. Короткострокові курси для активістів – партнерів поліції для організації патрулювання у спальних та віддалених районах та забезпечення своєчасного повідомлення про правопорушення на наземному транспорті, воді або території обслуговування поліцейського підрозділу;

Месенджер. Розробка нових, або використання діючих телекомунікаційних сервісів для обміну миттєвими повідомленнями із поліцією для оперативного інформування про злочини та інші правопорушення на території обслуговування поліцейського підрозділу;

ОТГ. Взаємодія з керівниками ОТГ щодо визначення місць розташування та базового оснащення поліцейських станцій для більш ефективної організації служби щодо забезпечення публічної безпеки та порядку;

Громадське око. Організація короткострокових курсів для громадського активу щодо спостереження та оперативного інформування чергові служби поліцейських підрозділів про дотримання антинаркотичного законодавства, виявлення і припинення діяльності незаконних пунктів прийому металу, продажу саморобних алкогольних виробів тощо;

Шкільний поліцейський. Організація роботи поліції у закладах освіти для запобігання вчинення правопорушень неповнолітніми і малолітніми особами та налагодження взаємодії з педагогами і батьками;

Пенсіонер. Проведення поліцейськими коротких лекцій (курсів) для літніх людей щодо попередження основних способів шахрайств, інших категорій правопорушень, де літні люди виступають як потерпілі.

Взаємодія правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України і громадськості, є одним зі стратегічних напрямів діяльності МВС, яка ґрунтується на ряді принципів – основних положень та засад, які розкривають сутність явища, визначають основи та спрямованість діяльності, забезпечують необхідний правовий та суспільний результат.

Висновки до розділу 1

Отже, розглянувши загальнотеоретичні питання взаємодії Національної поліції України з населенням та місцевими громадами, можливо зробити наступні висновки.

Діяльність поліції в механізмі забезпечення прав і свобод людини й громадянина важко переоцінити. Адже саме співробітники поліції обслуговують фактичне використання особою своїх прав і свобод, підкріплюючи й взаємно підсилюючи один одного. Завдання, функції, засоби та процедури їх реалізації стосуються фактично всіх громадян України. Це є свідченням того, що поліція за обсягом та різноманітністю регулює, контролює та здійснює дозвільні й попереджувальні функції та є диференційованим інструментом державної влади та одним із найважливіших елементів механізму забезпечення прав і свобод людини й громадянина в Україні.

Можливо зазначити, що діяльність поліції має будуватися на одному з ключових правових принципів – верховенстві права, згідно з яким людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Відповідні заходи також мають уживатись у контексті взаємодії поліції з населенням та їх доцільно визначити в законодавстві.

Перелік нормативно-правових джерел містить правову регламентацію основних напрямів взаємодії НПУ з громадськістю, окремі аспекти взаємодії закріплені в ряді нормативно-правових документів, яким неможливо приділити пильну увагу в рамках нашого дослідження. Проведений аналіз свідчить про: по-перше, розпорошеність норм по різних нормативно-правових документах, по-друге, те, що відомчі нормативно-правові акти, звичайно, більшою мірою регламентують взаємодію з боку поліції (містять алгоритми дій для поліцейських).

Установлено, що, незважаючи на наявність ряду нормативно-правових актів, якими врегульовано питання взаємодії громадян з правоохоронними органами, зокрема НПУ, відсутнє визначення взаємодії НПУ з громадськістю в правоохоронній діяльності, партнерства Національної поліції України та громадськості, окремі аспекти, питання взаємодії взагалі не мають нормативного закріплення.

Взаємодія правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України і громадськості, є одним зі стратегічних напрямів діяльності МВС, яка ґрунтується на ряді принципів – основних положень та засад, які розкривають сутність явища, визначають основи та спрямованість діяльності, забезпечують необхідний правовий та суспільний результат.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НПУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

2.1. Концепція взаємодії поліції з громадськістю на засадах партнерства («Communitypolicing») та реформа поліції в Україні

Постійна взаємодія влади й суспільства – необхідна умова політичної стабільності та процвітання кожної держави, зокрема України, оскільки проблеми її розвитку неможливо вирішити без підтримки суспільства; успішними будуть лише спільні зусилля.

Важливим завданням формування партнерських відносин між Національною поліцією і населенням є раціоналізація такої взаємодії на засадах довіри, прозорості, взаємодопомоги в боротьбі зі злочинністю. Одне з визначальних положень Закону України «Про Національну поліцію» полягає в тому, що саме рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності поліцейських підрозділів.

Процес налагодження позитивної взаємодії між поліцією і населенням має довготривалий, фазний характер. Кожна із цих фаз вирізняється своїм змістом і особливостями:

На першій фазі, яку умовно можна назвати фазою розрахунку, МВС повинні відповідати очікуванням населення; громадяни мають відчутти, що їм доцільніше довіряти владним інститутам, незважаючи на певний ризик. Громада, окремі громадяни мають впевнитися в тому, що поліція виконує свої обіцянки та зобов'язання. Під час реалізації цих умов починає складатися позитивний імідж органів внутрішніх справ.

На другому етапі – інформаційно-достовірному – на основі інформації та досвіду налагодження відносин формується стійкий образ правоохоронних інституцій як тих, кому можна (або не можна) довіряти. Саме ця фаза демонструє, що представники поліції здатні діяти, реалізовувати політику соціального партнерства, бути відкритими до діалогу із суспільством та відкритими до суспільного контролю.

Можна виокремити такі форми взаємодії поліції з громадськістю:

- ***інформаційно-аналітична, організаційна та кадрова робота*** – передбачає залучення членів громадського формування з метою створення необхідних організаційно-управлінських умов для результативного функціонування, формування та надання інформаційної допомоги працівникам МВС у профілактиці правопорушень, проведення аналізу стану правопорушень (злочинності) та вироблення дієвих заходів протидії протиправним вчинкам;

- ***охорона громадського порядку й профілактика правопорушень*** – ця форма передбачає безпосередню участь членів громадського формування (спільно з працівниками органів внутрішніх справ) в охороні правопорядку й полягає в їхньому залученні до таких видів правоохоронної діяльності, як: патрулювання за визначеними маршрутами; виставлення постів під час проведення масових заходів; нагляд за рухом транспортних засобів [14].

Основними шляхами розвитку співробітництва органів правопорядку й населення є:

- створення сучасної правової бази для співробітництва органів поліції і громадськості;

- підвищення професійних якостей працівників поліції, найперше таких, як повага до прав людини та громадянина, суворе дотримання вимог правових і моральних норм, культура спілкування з різними групами населення, особливо з групами ризику (наркомани, алкоголіки, токсикомани, жебраки тощо).

Організаційно-правові форми участі громадян у правоохоронній діяльності можна класифікувати за такими критеріями:

а) за характером завдань, що виконуються (громадські формування, створені для охорони громадського порядку та боротьби з правопорушеннями; громадські формування, для яких охорона громадського порядку та боротьба з правопорушеннями – одне із завдань);

б) за організаційним оформленням правоохоронної діяльності (особиста індивідуальна участь громадян у складі громадських формувань правоохоронної спрямованості);

в) за складом (громадські формування, у складі яких є працівники органів внутрішніх справ, та формування, членами яких є тільки цивільні особи).

Одним з успіхів реформування правоохоронних органів у системі МВС України вважається створення патрульної поліції в певних містах країни.

Обґрунтовуючи соціальне призначення поліції як сервісної служби, персонал поліції має орієнтуватися на реалізацію стратегії «Community policing» – «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи), а також виявлення інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору.

До найбільш ефективних сучасних форм громадського контролю за діяльністю поліції належать:

- суспільний моніторинг;
- громадські запити;
- громадські перевірки;
- громадські експертизи;
- участь широкої громадськості в роботі координаційних, консультативних, експертних та інших органів, що створюються в органах Національної поліції;
- громадські слухання.

Необхідно звернути увагу на те, що європейські науковці та працівники поліції-практики по-різному визначають сутність «Community policing» [15].

Так, наприклад, під «Community policing» розуміють:

- стиль роботи поліції, який передбачає, що в обов'язки поліцейського патруля, крім підтримання публічного порядку, входить надання допомоги жителям району у вирішенні їхніх проблем;
- стиль охорони публічного порядку, заснований на вирішенні проблем конкретної громади;
- сучасну поліцейську систему цінностей, яка має метою співпрацю з окремими громадянами, групами громадян, громадськими та приватними організаціями для виявлення і вирішення проблем, які потенційно впливають на життєздатність конкретних районів, області чи міста загалом.

Отже, зважаючи на викладене вище, проаналізуємо зміст та основні елементи концепції «Communitypolicing». Аналіз ключових положень цієї концепції дає змогу зробити висновок, що основою успішної охорони публічного порядку є взаємовигідне співробітництво між поліцією та суспільством.

Охорона публічного порядку повинна складатися з двох ключових компонентів:

- партнерство із суспільством;
- вирішення поточних проблем місцевої громади.

Спочатку окреслимо сутність партнерства із суспільством. Ефективна охорона публічного порядку залежить від оптимізації відносин між працівниками поліції та населенням. Мета охорони публічного порядку полягає в тому, щоб зменшити кількість злочинів, які вчиняються на певній території.

Найбільш вагомими проєктами для України є:

1. Поліцейська мережа протидії домашньому насильству (ПОЛІНА)

«Насильство в сім'ї» є однією з найбільш поширених форм порушення прав людини. Зазвичай найбільше страждають від сімейного насильства жінки, діти та люди похилого віку. Крім того, в Україні, як і в багатьох інших країнах, оприлюднена статистика щодо насильства за ознакою статі та домашнього насильства не відображає реальну ситуацію. І це не дає повною мірою оцінити обсяг проблеми та її тенденції, особливо в умовах збройного конфлікту [16].

Запобігання домашньому насильству було проголошено одним із найважливіших пріоритетів для МВС. Для забезпечення належної профілактики, ідентифікації та реагування на випадки домашнього та гендернозумовленого насильства ініціювали запуск Поліцейської мережі протидії домашньому насильству, що отримало кодову назву ПОЛІНА (Поліція проти насильства). 12 червня 2017 р. пілотування проєкту було офіційно розпочато в Києві, Одесі та Сєвєродонецьку [16].

«Сусідська варта»

Програми сусідського спостереження, або сусідської варти (NeighborhoodWatch), наразі є одним із найпоширеніших видів профілактики злочинності в західних країнах. Цей напрям діяльності можна вважати як стратегією зменшення можливостей учинення злочинів, так і стратегією участі громадськості в запобіганні злочинності. Антикриміногенний потенціал таких програм полягає в тому, що завдяки суспільній пильності, спостереженню мешканцями житлових кварталів, мікрорайонів за майном один одного в потенційних злочинців зменшується можливість реалізувати злочинну мотивацію, спрямовану зазвичай на вчинення крадіжок, поєднаних із проникненням у житло, грабежів, розбоїв, угонів автотранспорту, хуліганств, актив вандалізму та інших злочинів та правопорушень.

«Сусідська варта» базується насамперед на формуванні культури поведінки людей у громадах та об'єднаннях співвласників багатоквартирних будинків, піднятті їх правової свідомості, усвідомленні необхідності взаємодопомоги в тісній взаємодії з поліцією. Свідомі громадяни, оперативно

повідомляючи правоохоронцям про підозрілі ситуації, вчинені правопорушення, інші актуальні питання, пов'язані з правопорядком, тим самим сприяють підвищенню рівня безпеки в місцях їхнього проживання.

«Пошук дітей»

Послуга «Пошук дітей» доступна всім абонентам Київстар, а керування нею здійснюється на таких умовах: перше підключення здійснюється автоматично; для відключення, повторного підключення або перевірки статусу послуги необхідно зателефонувати за номером 477*102; плата за підключення та використання послуги, а також дзвінки на номери 102 та 477*102 не стягується. В першу добу після зникнення поліції вдається відшукати приблизно 85 % дітей, але залишаються ті 15 %, яких так і не вдається відшукати або знаходимо ми їх уже неживими [17].

Проект «Пошук дітей» було запущено в пілотному режимі в Києві. Він досить успішно пройшов апробацію в Києві і відтепер працюватиме в Одесі, зокрема під час літнього курортного сезону. Відповідно до розробленого алгоритму дій працівники поліції під час реєстрації фактів безвісного зникнення дитини отримують письмову згоду про висвітлення даних у SMS-повідомленнях від її рідних або законних представників. Потім інформація надсилається до ПрАТ «Київстар» для сповіщення абонентів. На Херсонщині, який вже став сьомим містом України, де його запустили, теж запрацював названий проєкт.

Суть проєкту полягає в тому, що коли зникає дитина, поліція звертається до ПрАТ «Київстар» для інформування населення шляхом надсилання абонентам миттєвої розсилки смс-повідомлень з інформацією про зниклу дитину. Також у повідомленні буде вказуватися посилання на сторінку Ювенальної превенції поліції області у Facebook, де буде розміщені фото дитини та контактні номери телефонів. Такі смс-повідомлення будуть надходити тим абонентам, які перебувають у радіусі від 1 до 3 км від місця зникнення дитини. Якщо громадяни побачать розшукувану дитину або володітимуть якоюсь інформацією про її місцезнаходження, то можуть зателефонувати на лінію «102» [18].

«Безпечне місто»

Зараз в Україні відбуваються дві дуже значні події, що впливають на безпеку в громадах: реформа правоохоронних органів і децентралізація. Коли тільки розпочиналася реформа правоохоронних органів, багато експертів наголошували, що не лише майбутня поліція, а й сама громада має піклуватися про безпеку своїх мешканців. І реформа охорони правопорядку передбачає взаємодію правоохоронців і органів місцевого самоврядування. Але якою саме має бути «співучасть» громади – про це народні депутати, політики та керівництво відповідних міністерств сперечаються досі.

Система on-line відеомоніторингу є пріоритетним напрямом діяльності поліції багатьох країн. Узагалі цей ринок у світовому масштабі сягає 16 млрд дол. США. Причому найбільша частка (20,7 %) цього ринку припадає на китайську компанію HikVision, частина акцій якої належить уряду КНР. Це зумовлено тим, що ця компанія бере участь у грандіозних бізнес-проєктах, успішна реалізація яких сприяє позитивній динаміці монтажу камер відеоспостереження по всій КНР. Зокрема, у 2018 р. їх налічувалося аж 170 млн,

а до 2020 р. у КНР планується встановити 400 млн одиниць високотехнологічних камер відеонагляду, оснащених системами штучного інтелекту. Вона здатна у великому натопі виявити за певними ознаками осіб, які становлять інтерес для органів поліції.

Такі групи були запроваджені відповідно до доручення Національної поліції України від 31 липня 2017 р. № 8246/01/20-2017. З розвитком людства, посиленням інтенсивності взаємодії, зростанням розмаїття соціальних відносин дедалі актуальнішою, невідкладною і постійно необхідною в абсолютно практичному сенсі виявляється потреба в діалозі.

Групи комунікацій постійно здійснюватимуть вербальний зв'язок з учасниками заходу. Вони не проводять особистий огляд громадян, а просто спілкуються і пояснюють необхідність дотримання порядку. Такий діалог посилить довіру до поліції.

Кінцева точка в роботі «поліції діалогу» – аби в забезпеченні публічної безпеки під час масових заходів головним була не демонстрація сили, а діалог. Наше завдання – зближення громадян, учасників масових заходів і ведення діалогу. Головний інструмент – слово, а не сила. Наприклад, коли відбувається двосторонній захід, поліцейські-перемовники мають організувати ефективну комунікацію між всіма учасниками.

Також «поліція діалогу» забезпечує правопорядок та безпеку громадян під час проведення виборів. Саме тому на навчальній базі Національної академії внутрішніх справ підрозділи поліції та Національної гвардії відпрацьовували умовний сценарій, коли група агресивних молодиків намагається захопити виборчу дільницю. Першочергово з порушниками працює поліція діалогу, але коли «мітингарі» починають штурмувати будівлю, виборчу дільницю захищають бійці тактико-оперативного підрозділу патрульної поліції. Крім того, під час навчань відпрацьовуються різні сценарії надзвичайних подій виборчої специфіки [19].

Органи влади та місцевого самоврядування повинні організовувати і спрямовувати діяльність рад громадських пунктів охорони порядку щодо забезпеченні публічної безпеки та порядку:

- забезпечувати їх взаємодію з державними органами, громадськими організаціями та органами громадської самодіяльності;
- заслуховувати звіти про роботу рад громадських пунктів, а також повідомлення керівників підприємств, установ та організацій незалежно від їх відомчої підпорядкованості з питань надання допомоги радам громадських пунктів охорони порядку.

Склад ради громадського пункту охорони порядку затверджується розпорядженням голови районної адміністрації.

Робота ради ГПОП організовується за групами:

- індивідуальної профілактики;
- загальної профілактики;
- охорони громадського порядку.

Група індивідуальної профілактики проводить роботу щодо виявлення та профілактики осіб, які скоюють правопорушення або схильні до скоєння

злочинів, а також осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі тощо.

Група загальної профілактики здійснює правову пропаганду серед населення, готує матеріали для висвітлення у засобах масової інформації, вивчає причини та умови, що сприяють скоєнню правопорушень на території міста, та готує пропозиції у державні інстанції для їх усунення.

Група забезпечення публічної безпеки та порядку організовує взаємодію громадських формувань з ПОГ (ДОП), патрульною поліцією для забезпечення громадського порядку, проводить з цією метою рейди та організовує патрулювання, вживає заходи щодо залучення громадськості до боротьби зі злочинністю. Таким чином, рада ГПОП виступає активним суб'єктом профілактики адміністративних правопорушень та важливим координатором дій учасників ГПОП, представляючи передусім управлінський вплив органів місцевого самоврядування.

Територіальні органи поліції взаємодію з ГПОП здійснюють здебільшого через поліцейського офіцера громади (дільничного офіцера поліції), який є однією з центральних фігур ГПОП. Важливість такої діяльності поліцейського офіцера громади (дільничного офіцера поліції) важко переоцінити, оскільки стан взаємодії ПОГ (ДОП) і ради громадськості пункту охорони порядку відіграє важливу роль у розвитку, удосконаленні, зміцненні зв'язків між поліцією в цілому і населенням. Їх спільними зусиллями в багатьох випадках забезпечується залучення громадян у правоохоронну роботу.

З огляду на специфіку повноважень, від поліцейського офіцера громади (дільничного офіцера поліції) у багатьох аспектах залежить організація взаємодії усіх структур ГПОП між собою та органами поліції. Оскільки ДОП володіє значним обсягом (порівняно з іншими членами ГПОП) оперативної інформації про стан охорони громадського порядку в мікрорайоні, населеному пункті, то він у змозі на підставі її аналізу рекомендувати раді ГПОП різноманітні заходи, тимчасові зміни маршруту патрулювання, посилення нарядів на певних маршрутах.

Для розширення можливостей концепції взаємодії поліції та громади на засадах партнерства («Communitypolicing») можна запропонувати запровадження механізмів залучення волонтерів до окремих напрямів діяльності поліції. Наразі законодавством передбачається можливість надання волонтерської допомоги правоохоронним органам під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції тощо. Проте відповідні положення також доцільно передбачити в Законі України «Про Національну поліцію», якими слід закріпити можливості використання волонтерської допомоги при реалізації основних завдань Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Зазначені кроки позитивно вплинуть на рівень безпеки в громадах та сприятимуть підвищенню рівня довіри громадян до поліції.

Також ефективним кроком у цьому напрямку може бути **проведення підготовки та спільного навчання поліцейських та представників волонтерських організацій**, що сприятиме налагодженню відкритого діалогу

між поліцією та громадами, а також сформує спільні зусилля на вирішення безпекових проблем територіальних громад.

Рівні планування для поліцейських, що взаємодіють з громадою

Тактичне планування

- Тактичне планування передбачає розробку способів дій для вирішення конкретної проблеми або ситуації. Департаменти поліції здійснюють тактичне планування на щоденній основі.

- Тактичне планування є, як правило, «короткостроковим» й іноді здійснюється без формального процесу або документованого кінцевого продукту (у письмовій формі).

- Прикладами тактичного планування можуть бути реагування на повідомлення про нічне проникнення до житла зі зломом, про пограбування в магазині або про домашній конфлікт між чоловіком та дружиною, які відбуваються в певний момент.

- Залежно від типу тактичної ситуації, департамент поліції може мати або не мати плани реагування у письмовій формі. Іноді основні положення реагування на тактичні ситуації містяться в письмовому посібнику з тактичного реагування.

Оперативне планування

- Оперативний план – це план, який стосується обмеженого кола заходів, охоплює відносно короткий проміжок часу і може повторюватись з певними змінами. Його мета полягає у забезпеченні координації декількох осіб, діяльності або процесів для досягнення бажаного результату.

- Оперативне планування також вважається короткостроковим і, за винятком разових тактичних ситуацій, зазвичай передбачає строки від шести до дванадцяти місяців.

- Оперативне планування включає складання графіків, які стосуються людей, речей та процесів. Прикладами оперативних планів можуть бути графіки роботи або чергувань, в яких перелічені різні завдання, які мають бути виконані в різний час, і в яких зазначено, яким працівникам доручено виконання кожного виду роботи чи встановлено строк виконання роботи. Це також може бути графік розрахунку заробітної плати певної установи або координації персоналу при виконанні складних дій для досягнення конкретної, обмеженої мети, такої як арешт конкретного підозрюваного, облава на можливе місце злочину або здійснення спостереження.

Впровадження «Community Policing» в умовах війни та воєнного стану

Модель «Community policing» в Україні набуває статусу домінуючої моделі організації правоохоронної діяльності, яка характерна орієнтацією на потреби громади та партнерством між поліцією та громадою. *Базовими характеристиками «Community policing» є збільшення участі громади у прийнятті рішень та відповідь поліції на конкретні проблеми місцевої громади. Поліція виконує сервісну функцію та впроваджує підхід «проактивної поліцейської діяльності», орієнтованої на превенцію правопорушень у співпраці з місцевою громадою.*

Можна виділити такі основні компоненти моделі «Community policing»:

- близькість, видимість і доступність поліції;
- орієнтація на вирішення довгострокових проблем;
- проактивність та превенція;
- багатосторонні (у т. ч. міжвідомчі) партнерські відносини;
- активна участь мешканців громади у правоохоронній діяльності.

З початком повномасштабного вторгнення рф до України 24 лютого 2022 року, функціонал органів поліції значно змінився.

До обов'язків поліцейських додалися:

- виявлення диверсійно-розвідувальних груп;
- розслідування воєнних злочинів;
- організація роботи блокпостів;
- евакуація мирних жителів.

Такі виклики певною мірою загальмували та/чи відтермінували впровадження різних інструментів «Community policing», які розвивались в довоєнний період.

В той же час, загальний курс на партнерство поліції та громади було збережено. В умовах війни та воєнного стану діючі ініціативи «Community policing» більше тяжіють до забезпечення цивільної безпеки мешканців громад та захист/підтримку вразливих груп. В рамках дослідження, виділено найбільш ефективні інструменти «Community policing» – ініціативи «Поліцейський офіцер громади» та «Сусідська варта», а також роботу діалогових груп в громадах. Після певної паузи в перші декілька місяців повномасштабного вторгнення, Національна поліція України продовжила у співпраці з територіальними громадами розвиток проєкту «Поліцейський офіцер громади».

2.2. Залучення населення до процесу створення безпечного середовища

Поліція в державному механізмі виконує не тільки правоохоронну функцію, а й бере участь у державно-владному управлінні впорядкування поведінки й діяльності соціальних груп, колективів та індивідів у відповідних сферах життєдіяльності суспільства. Двома основними методами забезпечення урегульованості та порядку в суспільних відносинах є переконання і примушування. Інакше кажучи, поліцейській у правозастосовній діяльності повинен «переконувати і примушувати».

Новими суб'єктами формування державної політики, представниками громадянського суспільства є добровольчі батальйони, а саме:

1) спецпідрозділи з охорони громадського порядку (ПСМОП), створені у зв'язку із загостренням проблеми сепаратизму та тероризму в Україні у травні 2014 р., що перебувають у підпорядкуванні МВС;

2) батальйони територіальної оборони України (БТрО), які мають подвійне підпорядкування: перебувають у складі Збройних Сил України.

Формування ПСМОП здійснюється на основі:

- добровільної волі громадян;
- громадських організацій(утворень), діяльність яких унормована Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону України;
- переважної більшості громадян, які в минулому мали стосунок до військової (міліцейської) служби [20].

У такий спосіб було сформовано якісно нові добровольчі утворення – суб'єкти забезпечення державної безпеки, що було своєчасним і мало винятково важливі наслідки. Вони досить органічно «вписалися» в систему забезпечення державної безпеки як такі, що мають, по-перше, недержавну природу; по-друге, складаються з мотивованих патріотичних співробітників, здатних виконувати конкретні завдання, зокрема пов'язані з ризиком для життя і здоров'я; по-третє, автономні й незалежні від думок безпосередньо співробітників міліції.

Вважаємо за необхідне виділити певні форми співпраці громадськості з Національною поліцією, а саме:

- форми публічного громадського обговорення: конференції, семінари, форуми, круглі столи, громадські слухання; збори, зустрічі з громадськістю, теле- або радіодебати, дискусії, діалоги; телефонні гарячі лінії;
- вивчення громадської думки (у формі різноманітних опитувань). Крім того, актуальною лишається ще одна форма взаємодії органів влади з громадськістю – це інформаційні технології та електронне урядування.

Обмін інформацією між владою і громадськістю є важливим показником прозорості та відкритості діяльності влади, її демократизації, а також поштовхом для розвитку та зміцнення громадянського суспільства. Усі ці форми передбачені чинним законодавством, зокрема *постановою КМУ від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»* [21].

Отже, постійне надання громадськості можливості впливу на реальні проблеми та їхнє вирішення забезпечуватимуть активність громадянського суспільства, пріоритетами якого, як відомо, є свобода, вільна ініціатива, динамізм, ризик, спонтанна активність, тоді як пріоритетами держави є безпека, стабільність, порядок і захищеність.

Взаємодія поліції з громадськістю – це передбачена законами та відомчими нормативними актами, узгоджена за своїми цілями, завданнями діяльність усіх суб'єктів попередження правопорушень, яка спрямовується на недопущення виникнення причин та умов правопорушень, їх профілактику, налагодження зв'язків з населенням і громадськістю, розробку спільних заходів з попередження правопорушень та покращення криміногенної обстановки в країні з найменшими витратами сил, засобів і часу.

Якщо звернутися до Закону України «Про Національну поліцію», то у ст. 5 цього Закону «Взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування» згадується про те, що поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної

влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів [2].

Розвиток взаємодії поліції з населенням має відбуватися за такими напрямками:

- створення правової бази для забезпечення взаємодії поліції і населення;
- ефективне використання позитивних форм та методів взаємодії населення і поліції для подолання негативних протиправних явищ у суспільстві;
- ділове партнерство поліції з населенням і громадськими інститутами;
- створення організаційно-правового механізму залучення населення для охорони громадського порядку, боротьби з правопорушеннями;

Окремими напрямками взаємодії є:

- створення системи громадського контролю за діяльністю поліції, що ґрунтується на моніторингу управлінських рішень у правоохоронній сфері;
- впровадження практики проведення незалежних громадських експертиз;
- активізація діяльності об'єктивних і незалежних ЗМІ, що відстоюють громадські інтереси.

Для здійснення діяльності за цими напрямками необхідне послідовне виконання таких завдань:

- забезпечення правового регулювання діяльності поліції та громадських формувань з урахуванням розвитку чинного законодавства України, удосконалення структури органів центральної і місцевої виконавчої влади, місцевого самоврядування;
- здійснення єдиної правової політики взаємодії органів внутрішніх справ і громадських формувань щодо забезпечення правопорядку в державі;
- оперативне та повне інформування населення про нормативні акти, що регулюють діяльність правоохоронних органів;
- розробки методичних рекомендацій із питань широкого залучення населення до роботи в громадських формуваннях з охорони правопорядку та профілактики правопорушень;
- розробка критеріїв оцінки діяльності органів внутрішніх справ з дотриманням ними прав людини;

У своїй діяльності персонал поліції має дотримуватися таких вимог:

- неухильне дотримання закону під час виконання службових обов'язків;
- повага до людської гідності й дотримання прав людини;
- відсутність упередженості, відкритість і співробітництво, особиста порядність;
- використання сили, адекватної наявній загрозі, і лише в разі необхідності її застосування;
- дотримання конфіденційності; недопущення катувань, жорстокого та нелюдського поводження;
- турбота про здоров'я затриманих і заарештованих.

Взаємодія з населенням

Поліцейський офіцер громади з метою впровадження принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства організовує роботу за такими напрямками:

- протидія злочинності, профілактика правопорушень та охорона публічного порядку за участю населення;
- співпраця з органами місцевого самоврядування, представниками територіальних громад, населенням, керівниками підприємств, соціальних, навчальних та культурних закладів, закладів захисту дітей з метою реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства, обмін інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків;
- визначення спільних пріоритетних напрямів роботи та її оцінювання з урахуванням думки і потреб громадськості.

ПОГ разом з органами місцевого самоврядування формує пропозиції щодо:

- усунення причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень;
- вжиття заходів з метою запобігання вчиненню насильства в сім'ї, надання соціальних послуг особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- створення громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону та/або призупинення (припинення) діяльності таких формувань, які неналежно виконують свої обов'язки, визначені нормами Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»;
- покращення матеріально-технічного забезпечення поліцейської станції та умов роботи;
- надання необхідної допомоги особі, яка постраждала від торгівлі людьми.

ПОГ, здійснюючи свої повноваження, взаємодіє з органами (підрозділами) поліції, центральними та місцевими органами виконавчої влади.

Організація та контроль за роботою ПОГ покладаються на заступника начальника територіального (відокремленого) органу (підрозділ) поліції, який відповідно до розподілу функціональних обов'язків координує діяльність ПОГ, та начальника відділу (сектору) превенції територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції.

Організаційно-розпорядчим актом керівника територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції за ПОГ закріплюється поліцейська дільниця, якій присвоюється відповідний порядковий номер.

Територія поліцейської дільниці (її розміри та межі) визначається, а за потреби – змінюється керівником відділу (відділення) поліції за поданням заступника керівника, який відповідно до розподілу функціональних обов'язків координує діяльність ПОГ.

Одним із позитивних нововведень у галузі законодавства, що регулює діяльність поліції є запровадження комісій різного типу, до складу яких входять представники громадськості. Ідеться про такі комісії:

- атестаційні комісії (ст. 57 ЗУ «Про Національну поліцію», Наказ № 1465 МВС України від 17 листопада 2015 р.), які вже здійснили «первинну» атестацію та можуть утворюватися в подальшому за рішенням керівника поліцейського підрозділу;

- поліцейські комісії (ст. 51 ЗУ «Про Національну поліцію», Наказ № 1631 МВС України від 25 грудня 2015 р.), які утворюються для забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання;

- дисциплінарні комісії (ст. 15 Проекту Закону «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» № 4670 від 16 травня 2016 р.), які передбачають залучення представників громадськості до розгляду дисциплінарних проваджень з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет у порядку, який затверджується МВС.

Робота поліції ще ніколи не була такою наочною, доступною для спостереження (visible), як зараз. Тому те, як поліція застосовує примус у виконанні своїх суспільних обов'язків, має вирішальний вплив на зміну ставлення до неї громадськості. Тут важить, які види сили застосовано, як часто і з яких причин. Суттєве зростання висвітлення в засобах масової інформації випадків застосування сили з боку поліціантів, пов'язане з дедалі більшим поширенням відеокамер і дедалі більш масовою аудиторією телетрансляцій, має критичні наслідки.

Можна зробити висновок, що поліцейська діяльність, заснована на підтримці громадськості, є філософією поліцейської діяльності, яка є проактивною за природою та децентралізованою за сутністю її організаційних стратегій, створена для боротьби з причинами, які лежать в основі проблем злочинності, шляхом залучення всіх державних та громадських органів, так само як і громадян, до механізмів консультування та співпраці з поліцією. Додатково ця модель поліцейської діяльності допоможе створити такі громади, які зможуть ефективно захищати самі себе, а працівники поліції виступатимуть лише в ролі професіоналів, які зможуть дати корисну пораду та матимуть справу з найбільшими проблемами злочинності.

На нашу думку, доцільно використовувати досвід правоохоронних органів інших країн щодо використання можливостей засобів масової комунікації. Виступи по радіо та телебаченню, у друкованих засобах масової інформації, використання засобів наочної агітації та можливостей «PR-технологій» сприятимуть реалізації програм діяльності в Україні.

Враховуючи викладене, пропонується виділити такі основні напрями залучення громадськості до процесу створення безпечного середовища:

- створення партнерських відносин між поліцією та громадськістю;

- залучення громадськості до профілактичних заходів протидії правопорушенням та злочинності, спрямованих на усунення причин та умов їх виникнення;
- розширення співпраці поліції з громадськістю у сферах освіти, охорони здоров'я, благодійності та інших соціально значущих сферах;
- проведення роботи з персоналом у поліції щодо формування мотивації з налагодження взаємодії з громадськістю.

2.3. Формування думки населення та оцінка ефективності діяльності поліції

У поліпшенні роботи поліції, скерованої на боротьбу зі злочинністю, на захист прав і свобод громадян, важливу роль відіграє вивчення громадської думки, яка є ефективною формою висвітлення і подальшого аналітичного осмислення всіх негативних тенденцій у діяльності поліції.

Особливістю роботи поліції є наявність не лише позитивних результатів, а й відсутність негативних моментів у її діяльності, які також необхідно довести через ЗМІ до населення.

Надаючи таку інформацію, варто керуватися такими правилами:

- не обманювати;
- не переховуватися та не відмовлятися від зустрічей з представниками ЗМІ;
- не замовчувати негативні факти, а якщо є змога, звертати увагу на позитивні напрацювання.

На нашу думку, особливе місце серед форм висвітлення роботи поліції посідають журналістські розслідування.

Особливої ваги набуває вплив засобів масової інформації на свідомість та поведінку як конкретної особи, так і групи осіб. Вивчення питання впливу інформації через засоби її донесення до читача, а згодом глядача, розпочинається з часу виникнення засобів масової інформації. Найбільш яскравими прикладами реакції на наслідки медіавпливу є непоодинокі випадки заборони органами влади поширення певної інформації, введення цензури.

Дільничні офіцери поліції з метою впровадження принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства організовують роботу за такими напрямками:

- протидія злочинності, профілактика правопорушень та охорона публічного порядку за участю населення;
- співпраця з органами місцевого самоврядування, представниками територіальних громад, населенням, керівниками підприємств, соціальних, навчальних та культурних закладів, закладів захисту дітей з метою реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства, обмін інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків.

ДОП формує пропозиції щодо:

- усунення причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень;

- ужиття заходів з метою запобігання вчиненню насильства в сім'ї, надання соціальних послуг особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах;

- створення громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону та/або призупинення (припинення) діяльності таких формувань, які неналежним чином виконують свої обов'язки, визначені нормами Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»;

У Києві ВБО «КонвіктусУкраїна» реалізує проєкт **«Об'єднання зусиль – безпечна громада»**. Метою діяльності є формування ефективної взаємодії територіальної громади, поліції та місцевої влади Деснянського району міста Києва, що сприяє впровадженню підзвітності поліції, залученості громади до виявлення та вирішення проблем безпеки в громаді. Реалізується за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». У межах роботи проведено цикл тренінгів для співробітників Деснянського районного сектору Центрального міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції [22].

Наступним проєктом, який діє на території України, є **«Ластівка»**. «Ластівка» – це спільний проєкт поліції Донецької області та громадської організації «Фонд «Довіра» за сприяння Програми розвитку ООН. Його мета – захист прав громадян з порушеннями слуху, покращення взаємодії та надання їм повноцінної допомоги. Інклюзивне суспільство – це суспільство рівних можливостей, де кожна людина незалежно від її віку, статі, статків, кольору шкіри, стану здоров'я, соціального статусу матиме доступ до всіх суспільних благ і продуктів та отримає всі необхідні інструменти та механізми для самореалізації.

Наступний проєкт **«Шкільний офіцер поліції»** передбачає розроблення та реалізацію профілактичної програми для початкових шкіл із підвищення безпеки дорожнього руху для дітей шкільного віку. Проєкт реалізується Міністерством внутрішніх справ спільно з Національною поліцією, Міністерством освіти і науки та Консультативною місією Європейського союзу. Його метою є формування свідомого ставлення дітей і дорослих до необхідності дотримання правил дорожнього руху та зменшення дитячого травматизму. Зокрема, упродовж 2019 р. у результаті ДТП 4483 дитини зазнали травм різного ступеня тяжкості, 85 дітей загинули. Тож поки в Україні немає законодавчо закріпленої норми щодо обов'язкового носіння світловідбивних жилетів та світловідбивних елементів хоча б для дітей, свідомі громадяни повинні робити це самі [23].

Вартим уваги є проєкт **«Безпечне таксі»**, який став результатом співпраці поліції, наркологічних диспансерів та перевізників міст. Він передбачає проходження водіями медичного огляду на вміст наркотиків та алкоголю. Медичний огляд відбувається під контролем поліції та лікарів наркологів. Його мета – забезпечити безпеку пасажирів таксі, пішоходів, а також власне водіїв.

Важливим, на нашу думку, є проєкт **«Інститут соціальних перемовників»**. У громаді соціальні перемовники будуть такими собі місцевими

помічниками дільничного й працюватимуть на упередження серйозних конфліктів та правопорушень. До речі, інститут соціальних перемовників успішно діє в понад 20 країнах світу. А от в Україні Хмельницька область стала першою, де впроваджується така практика.

*Вивчення законодавства, що регулює діяльність органів поліції та практики здійснення громадського контролю за діяльністю останніх дає можливість виокремити три групи **форм здійснення такого контролю: заходи інформаційного, розпорядчого та упорядкувального характеру.***

- **Заходи інформаційного характеру** об'єднують усі можливі способи ефективної взаємодії органів поліції з громадськістю під час обміну інформацією та безпосередньо пов'язані з конституційним правом особи на інформацію (ст. 34 Конституції України). Право особи на інформацію деталізується Законами України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» та регламентує обов'язок органів державної влади, а також органів місцевого самоврядування інформувати про свою діяльність та прийняття рішень, форми і джерела одержання інформації, право на одержання інформації про такі форми і джерела.

- **Заходи розпорядчого характеру.** У разі негативної оцінки діяльності органу поліції населенням (виявлення незадовільного стану організації співпраці поліції з представниками громадськості, неналежної якості та несвоєчасності виконання поліцейськими службових повноважень) на засіданнях відповідних обласних, районних та міських рад може розглядатися питання про ухвалення резолюції недовіри його керівникові.

- **Заходи упорядкувального характеру** передбачають взаємодію керівників територіальних органів поліції та представників органів місцевого самоврядування, яка здійснюється шляхом:

а) проведення відкритих зустрічей керівника територіальних органів поліції з представниками органів місцевого самоврядування і населенням. За допомогою такої форми взаємодії здійснюється інформування громадськості щодо стану правопорядку, заходів попередження правопорушень. Крім того, на таких зустрічах обговорюється діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення;

б) підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Такий спосіб взаємодії з громадськістю органів поліції покликаний виявляти та вирішити проблеми, пов'язані зі здійсненням поліцейської діяльності, та відповідно сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності;

Громадське оцінювання службової діяльності поліцейських можна класифікувати залежно від кількісного складу суб'єктів, які його здійснюють, на такі види:

- **одноособове** – здійснюється зазвичай пересічними громадянами, які мають можливість оцінити ефективність діяльності поліцейського внаслідок безпосередньої взаємодії з останніми (наприклад, під час спілкування

поліцейського з двома учасниками конфлікту, застосування поліцейського піклування, застосування поліцейським превентивного чи примусового поліцейського заходу);

- *колективне* – оцінювання здійснюється групою осіб (кількісний склад такої групи залежить від поставленої мети оцінки). До колективних суб'єктів можна уналежнити професійні спілки, громадські організації, політичні партії, засоби масової інформації, населення.

Поділ громадського оцінювання результатів службової діяльності поліцейських залежно від етапу проходження служби в органах поліції на такі два види:

- оцінювання під час добору на посади в органи поліції – передбачає оцінювання професійних та особистісних якостей кандидатів на вакантні посади поліцейських;

- оцінювання поліцейських під час просування їх по службі – передбачає оцінювання результативності, ефективності та якості виконання службових повноважень. Вважаємо за необхідне охарактеризувати кожен із зазначених груп громадського оцінювання поліцейських більш докладно.

Визначені завдання перебувають у тісному взаємозв'язку з повноваженнями (сукупністю прав та обов'язків) поліцейських комісій, які можна поділити на дві групи: основні та додаткові.

До основних повноважень поліцейських комісій слід уналежнити:

- проведення відбору (конкурсу) на службу до органів (закладів, установ) поліції, крім прийому на навчання до закладів вищої освіти з специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських;
- проведення конкурсу для призначення на вакантну посаду.

Важливо зазначити, що на злагодженість діяльності поліцейських комісій впливає внутрішній її устрій та відповідно зовнішня організаційна форма існування. Поліцейські комісії утворюються як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Загальна чисельність кожної поліцейської комісії становить п'ять осіб.

З урахуванням практики функціонування громадських рад при МВС України та його територіальних управліннях представників громадськості до складу поліцейських комісій обирають чітко визначені законодавством суб'єкти за трьома критеріями:

- бездоганність репутації особи;
- професійні та моральні якості особи;
- суспільний авторитет.

Отже, можна зробити висновок про те, що представники громадськості у складі поліцейських комісій безпосередньо наділені повноваженнями щодо:

- *по-перше*, участі на всіх етапах конкурсного добору на вакантні посади поліцейських;

- *по-друге*, оцінювання рівня професійної компетентності, особистих якостей і досягнень кандидатів на прийняття на службу та зайняття вакантної посади.

Наступним суб'єктом громадського оцінювання результатів діяльності поліцейських є профспілкові організації. В органах поліції з метою захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів поліцейських відповідно до вимог законодавства можуть утворюватися професійні спілки. Варто підтримати думку про те, що професійні спілки відіграють значну роль у розвитку політичної системи України та демократії, розширенні участі громадян в управлінні справами держави та суспільства, підвищенні активності громадських організацій, розширенні гласності та урахуванні громадської думки.

Так, професійні спілки здійснюють оцінку:

- *по-перше*, матеріального забезпечення поліцейських (наприклад, своєчасність виплати заробітної плати);

- *по-друге*, додержання законодавства про працю та про охорону праці, зокрема з метою створення безпечних і нешкідливих умов праці.

- *Щодо політичних партій як суб'єктів оцінювання результатів службової діяльності поліцейських*, то слід зауважити, що ані Конституція України, ані Закон України «Про політичні партії в Україні» безпосередньо не передбачають можливості здійснення партіями оцінювання результатів діяльності органів поліції. Хоча опосередковано така оцінка здійснюється в межах реалізації наданих політичним партіям прав, наприклад, щодо можливості: висловлювати публічно свою позицію з питань державного й суспільного життя; здійснювати оцінку дій і рішень органів державної влади, використовуючи для цього державні та недержавні засоби масової інформації; вносити до органів державної влади та органів місцевого самоврядування пропозиції, що є обов'язковими для розгляду відповідними органами.

Законодавством, що регулює діяльність поліції, виокремлюється ще один важливий суб'єкт оцінювання діяльності поліцейських – населення. На відміну від представників громадськості, які вже були розглянуті раніше, населення є пасивним суб'єктом оцінювання, що здійснює оцінку лише в разі спонукання його до цього, хоча за своєю сутністю результати оцінювання діяльності поліцейських саме населенням за своєю природою варто вважати найбільш об'єктивними.

Згідно з Порядком проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції основними завданнями проведення оцінювання рівня довіри є отримання інформації про оцінку населенням:

- якості виконання органами й підрозділами Національної поліції покладених на них завдань і функцій;

- відповідність роботи органів і підрозділів Національної поліції очікуванням населення;

Індикаторами визначено:

- **стан злочинності** – кількісно-статистичний показник, за яким оцінюється динаміка розкриття злочинів. Така система оцінювання (наприклад, у США її називають «палична система») за статистичними даними видається не зовсім ефективною та за умови зміни цільових векторів у діяльності органів поліції повинна бути замінена кількісними і якісними критеріями оцінки;

- **результативність діяльності** органів та недоліки поліцейської діяльності.

Зазначений індикатор покликаний виявляти та визначати такі показники:

- відчуття безпеки на території, де людина проживає;
- рівень задоволеності наданням поліцейських послуг (чи зверталася людина до поліції і чи належно відреагували на її звернення);
- кількість людей, які ставали жертвою злочину тощо.

Для оцінювання діяльності поліції та взаємодії її з громадянами використовують три показники (індикатори):

- **ефективність**; цей показник оцінює, наскільки повно територіальна поліцейська служба виконує поставлені перед нею завдання;
- **доцільність**; такий показник оцінює, наскільки ефективно територіальна поліцейська служба використовує наявні в неї ресурси. Оцінюючи цей напрям, визначається ефективність управління ресурсами, наявними у службі, доцільність планування та здійснення фінансової діяльності.

Найбільш поширеними альтернативними соціологічними методами отримання інформації для оцінки діяльності поліції є:

- дослідження громадської думки – може сприяти оцінці рівня латентної злочинності та оцінки громадою роботи поліції;
- анкетування осіб, що мали контакти з поліцією – інформація, отримана цим методом зазвичай точніше відображає якість роботи поліції та дає змогу докладніше оцінити окремі напрями її діяльності;
- анкетування працівників поліції – дає можливість оцінити стан дотримання правил етичної поведінки в підрозділах поліції.

Узагальнюючи наведене вище, зазначимо, що довіра населення до поліції залежить від оцінок різних соціальних груп людей, які залежать від впливу різноманітних факторів. Крім загального уявлення пересічних громадян про ефективність діяльності поліції, важливими критеріями оцінювання мають бути результати особистого досвіду взаємодії осіб з поліцією щодо вирішення питань, які послуговували причиною контакту поліції та конкретної особи. Це може бути оцінка з боку заявників, потерпілих, свідків, правопорушників та навіть злочинців щодо оцінки діяльності поліції під час спілкування, надання допомоги, проведення процесуальних чи інших дій.

Висновки до розділу 2

Отже, розглянувши питання організації взаємодії Національної поліції України з населенням та місцевими громадами, можливо зробити наступні висновки.

Наразі в Україні форми забезпечення Національною поліцією публічної безпеки та порядку перебувають на стадії розвитку та вдосконалення. У сучасному розумінні діяльності поліції її найважливішою метою є постійна взаємодія із соціумом, з місцевими громадами, з іншими органами влади й різними цивільними службами, спрямована на управління умовами, що породжують і підтримують злочинність.

Для розширення можливостей концепції взаємодії поліції та громади на засадах партнерства («Communitypolicing») можна запропонувати запровадження механізмів залучення волонтерів до окремих напрямів діяльності поліції. Наразі законодавством передбачається можливість надання волонтерської допомоги правоохоронним органам під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції тощо. Проте відповідні положення також доцільно передбачити в Законі України «Про Національну поліцію», якими слід закріпити можливості використання волонтерської допомоги при реалізації основних завдань Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Зазначені кроки позитивно вплинуть на рівень безпеки в громадах та сприятимуть підвищенню рівня довіри громадян до поліції.

На нашу думку, доцільно використовувати досвід правоохоронних органів інших країн щодо використання можливостей засобів масової комунікації. Виступи по радіо та телебаченню, у друкованих засобах масової інформації, використання засобів наочної агітації та можливостей «PR-технологій» сприятимуть реалізації програм діяльності в Україні.

Довіра населення до поліції залежить від оцінок різних соціальних груп людей, які залежать від впливу різноманітних факторів. Крім загального уявлення пересічних громадян про ефективність діяльності поліції, важливими критеріями оцінювання мають бути результати особистого досвіду взаємодії осіб з поліцією щодо вирішення питань, які послугували причиною контакту поліції та конкретної особи. Це може бути оцінка з боку заявників, потерпілих, свідків, правопорушників та навіть злочинців щодо оцінки діяльності поліції під час спілкування, надання допомоги, проведення процесуальних чи інших дій.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НПУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

3.1. Зарубіжний досвід взаємодії Національної поліції з громадськістю у забезпеченні публічної безпеки та порядку

Досвід інших країн у здійсненні правоохоронної діяльності, взаємодії та співпраці з громадянами, залученні громадськості до забезпечення правопорядку та безпечного середовища є цінним джерелом інформації, яке не лише можливо,

а й потрібно використовувати, відібравши найбільш вдалі та придатні для умов і особливостей нашої країни форми та методи.

У цих принципах закріплено взаємозумовленість поліцейської діяльності та підтримки громадськості. Так визначено, що:

- здатність поліції виконувати свої обов'язки залежить від громадського схвалення і довіри до поліції, її дій, поведінки, а також здатності поліції забезпечувати і підтримувати суспільну повагу;

- поліція у своїй діяльності повинна заручитися добровільною співпрацею громадськості, добровільним дотриманням закону, що забезпечить суспільну повагу.

Країни Європи додержуються загальноєвропейських стандартів поліцейської діяльності, але кожна з них має свою історію розвитку правоохоронних органів, особливості звичаїв та менталітету населення, специфіку, а отже й окремі особливості та форми взаємодії поліції і населення.

Так, у **Бельгії** законом «Про організацію інтегрованої поліцейської служби, структурованої на два рівні» від 7 грудня 1998 р. проведено реформування поліції країни, у результаті чого було створено структуру сучасної поліції Бельгії. Вона складається з федеральної поліції та місцевої поліції. Ці два рівні поліції разом забезпечують функціонування інтегрованої поліції. Вони є автономними та залежать від різних органів влади [24].

Структуру місцевої поліції Бельгії складають 196 підрозділів, з них 50 обслуговують територію одного міста або зону (район) міста, а 146 обслуговують кілька міст або районів міста. Місцева поліція забезпечує на території обслуговування виконання базових функцій поліції, серед яких здійснення завдань адміністративної та судової поліції. До зони обслуговування поліції входить одна або декілька громад (муніципалітетів). Кожна зона поліції має один корпус місцевої поліції. У багатокомунних зонах місцева поліція організована в такий спосіб, щоби мати один або декілька відділів поліції в кожній громаді, що входить до цієї зони.

Діяльність бельгійської поліції, ґрунтується на п'яти основних принципах:

- зовнішня орієнтація;
- вирішення проблем;
- партнерство;
- відповідальність (підзвітність);
- компетентна участь (розширення прав і можливостей).

Корисним для запозичення досвідом діяльності поліції Бельгії є інтегрування поліції в громаду, спільний із громадами пошук рішень задля забезпечення правопорядку з урахуванням місцевих особливостей. Партнерство бельгійської поліції з громадськістю ґрунтується на переконаності в тому, що безпека і якість життя з'являються лише завдяки спільній роботі всіх ланок в межах загального глобального та комплексного підходу.

У **Швеції** в результаті реформування 2015 р. було ліквідовано Національне поліцейське управління та створено Поліцейське управління та Поліцію безпеки. Загалом структура поліції Швеції виглядає таким чином: очільником є комісар

Національної поліції. Офіс комісара Національної поліції (канцелярія) надає йому підтримку та стратегічні рекомендації [25].

Окрім того в країні запроваджено систему Effektiv samordning för trygghet, EST – ефективна координація для гарантування безпеки. EST є системним підходом до запобігання злочинності, при якому організовано обмін інформацією та співпрацю муніципалітету, поліції та ріелторських компаній. Це допомагає бачити загальну картину і надає можливість виявляти проблеми. Метою EST є скорочення і запобігання злочинності, гарантування безпеки шляхом раннього втручання, в момент виникнення проблем, або запобігання їм. Наприклад, в рамках реалізації програми EST муніципалітетом Соллентуни (комуна Стокгольмського лена (адміністративно-територіальна одиниця Швеції) у двох уразливих (проблемних) районах Едсберг і Туреберг було приділено увагу зміцненню безпеки шляхом: збільшення присутності поліцейських та охоронців, забезпечення кращого вуличного освітлення, зменшення кількості чагарників у небезпечних місцях.

Громадяни також можуть узяти активну участь у допомозі поліції, впізнаючи осіб, надаючи інформацію по правопорушеннях або підозрілих фактах, ситуаціях. Для цього на сайті поліції є активні кнопки «Я випадково дізнався про децю» та «Я бачив або чув щось» (*можливо такий досвід застосувати в Україні*).

Ще одною формою взаємодії у Швеції є сусідська варта (сусідський нагляд). Кожна особа, яка проживає в комуні, може допомогти забезпеченню безпеки та правопорядку, ставши контактним представником сусідської варти, яка працює разом із власниками нерухомості, поліцією, муніципалітетом.

Члени сусідської варти підтримують контакти з іншими сусідами, допомагають стежити за житлом та територією загального користування (під'їзди, дитячі майданчики, гаражі тощо). Діяльність сусідської варти забезпечує широке залучення громадян до забезпечення правопорядку, допомагає знизити рівень злочинності в житловому районі, підвищити безпеку і комфорт для місцевих жителів, підвищує рівень довіри між ними і до поліції.

Час та аналіз даних показали, що діяльність сусідської варти допомогла на майже на чверть скоротити кількість побутових злочинів.

Обов'язками члена сусідської варти є:

- отримання і пересилання порад та відгуків від головного контактного представника;
- надання інформації про район для місцевих мешканців, особливо для тих, хто недавно переїхали;
- спонукання до взаємодії інших мешканців району;
- участь в заходах із запобігання крадіжкам зі зломом та іншим злочинам тощо.

Серед завдань, які стоять перед поліцією Данії, є такі:

- запобігання кримінальним злочинам, порушенням громадського спокою та порядку, загрози особистій та громадській безпеці;

- запобігання небезпеці порушення громадського порядку, а також загрозам особистій та громадській безпеці;
- припинення злочинної діяльності, розслідування та кримінальне переслідування кримінальних злочинів;
- надання громадянам допомоги в інших небезпечних ситуаціях [26].

Корисним для перейняття досвідом Данії є використання поліцією аналізу співвідношення витрачених зусиль, часу та отриманого результату щодо різних ситуацій в округах та окремих районах на засіданнях консультативних груп, громадян цих районів для визначення подальшого шляху спільного вирішення проблемних питань (моментів). У правоохоронній діяльності Данії використовується реактивна (адаптаційна) модель регулювання, яка дозволяє швидко та гнучко реагувати на зміни ситуації й урахувати специфіку конкретного району чи менталітету, звичаїв громадян, інших особливостей. Зазначене можливо використати для вдосконалення взаємодії НПУ та гром

*Якщо поглянути на структуру поліції **Великої Британії**, то її поліцейські сили складають: підрозділи поліції Англії, Північної Ірландії, Шотландії, Уельсу, а також Національні спеціальні поліцейські сили (Британська транспортна поліція, Цивільна ядерна поліція, Поліція міністерства оборони, Авіаційна служба національної поліції). Велика Британія є країною, де взаємодія з громадськістю є досить розвиненою та має багато форм. Офіційний сайт поліції Великої Британії пропонує достатньо велику кількість інформації для бажаючих бути волонтерами та надавати допомогу поліції у забезпеченні правопорядку. Кожна особа може обирати, яким чином допомагати поліції.*

Система підтримки роботодавцем поліції (ESP) збільшує різноманітність знань у працівників, підтримує етичні, соціальні та суспільні цілі багатьох організацій. Вона сприяє створенню більш безпечного, більш життєздатного і наділеного повноваженнями суспільства, яке веде до добробуту суспільства через добровольців, які зміцнюють зв'язки між різними секторами, а також заохочують активну громадянську позицію і участь у роботі поліції.

ESP має переваги для всіх учасників:

- для роботодавця: відповідальний бізнес, який підтримує співробітників і місцеве співтовариство; підтримка цілей корпоративної соціальної відповідальності організацій; покращання репутації в місцевому співтоваристві; позитивні маркетингові можливості; розвитку персоналу завдяки отриманню унікального досвіду роботи волонтером поліції, який неможливо отримати на комерційній основі;
- для суспільства: розширення прямої взаємодії з місцевою поліцією; підвищення суспільної довіри; підвищення спокою та впевненості громадян завдяки помітнішому патрулюванню на вулиці; збільшення ресурсів для скорочення злочинності; залучення бізнесу до справ спільноти.

Поліцейські волонтери Police Support Volunteers (PSV) – це цивільні добровольці, які витрачають свій час на допомогу у виконанні завдань, які доповнюють обов'язки, що виконуються співробітниками поліції і іншим персоналом поліції, що допомагає звільнити офіцерів і персонал для виконання ключових оперативних обов'язків. Функціями добровольців є як надання послуг

по боротьбі зі злочинністю та адміністративної діяльності, так і відстеження повідомлень про злочини та інциденти з представниками громадськості. Діяльність поліцейських волонтерів приносить значну користь поліцейській службі і місцевим громадам.

Корисним для запозичення з досвіду Великої Британії є варіативність залучення громадськості до правоохоронної діяльності, зокрема, шляхом надання волонтерської допомоги в різних напрямках, у тому числі і в безпосередньому виконанні поліцейських функцій (спеціальні констеблі).

Поліцейську діяльність в Іспанії здійснюють Національна поліція та Цивільна гвардія. Обидві установи входять до структури Міністерства внутрішніх справ. Національна поліція є озброєним цивільним інститутом, місією якого є захист вільної реалізації прав, свобод і безпеки громадян на всій території країни. Управління й організація діяльності органів та підрозділів поліції Іспанії побудовані за ієрархічним принципом. До складу Національної поліції входять Головне управління поліції та 20 територіальних поліцейських підрозділів.

У структурі Головного управління поліції існує Unidad Central de Participación Ciudadana – Центральний підрозділ участі громадян, який відповідає за просування, контроль і оцінку функціонування різних підрозділів, що займаються запобіганням злочинності і підтриманням безпеки громадян. Також Unidad Central de Participación Ciudadana спрямовує поліцію у відносинах із громадянами чи їх групами приділяти увагу до соціальних потреб, сприяє здійсненню планів профілактики серед уразливих груп і координує дії підрозділів для захисту жертв у питаннях гендерного насильства.

Взаємодія поліції Іспанії з населенням відбувається в формах, характерних для інших європейських країн. Прикладом для запозичення, на нашу думку, може слугувати діяльність підрозділів із надання допомоги іноземним туристам, а саме наявність перекладачів-інформаторів, які допомагають туристам та іншим іноземцям у скрутних ситуаціях.

Поліцейська діяльність у Сполучених Штатах проводиться в близько 18 тис. федеральних, штатних, місцевих і міських департаментах, кожен штат має свою власну номенклатуру для агентств, а їхні повноваження, обов'язки і фінансування мають відмінності залежно від штату. Такі особливості спричинені федеративною формою державного устрою країни. Юрисдикція федеральної поліції поширюється на всю територію країни, існують також органи державної поліції, окружної поліції, поліції штату, департаменти шерифа, муніципальна поліція, поліція кампусу (університету). Кожен підрозділ має свої повноваження, територію обслуговування, особливості діяльності.

Співробітники із запобігання домашньому насильству регулярно відвідують дітей для перевірки їхнього благополуччя і повідомляють заарештованих батьків про їх місцезнаходження. У теперішній час заарештованим рекомендується інформувати поліцію Нью-Йорка про будь-які конкретні потреби в догляді за дітьми [27].

Взаємодія громадськості і поліції в США характеризується активною співпрацею розвиненої системи сусідського нагляду, забезпечення зближення поліції та населення через закріплення патрульних поліцейських за відповідними ділянками, організація служби таким чином, що патрульні більшу частину робочого часу спілкуються з місцевим населенням; реалізація програми допомоги жертвам злочинів, створення групи реагування на дитячі травми, забезпечення безперешкодного спілкування з особами з вадами слуху. Зазначені надбання можливо використати для вдосконалення взаємодії НПУ та громадськості в правоохоронній діяльності.

Слід зауважити, що в Європі щорічно проводиться конференція передового досвіду з питань поліцейської діяльності та проводиться конкурс «Європейська нагорода за запобігання злочинності», де експерти з різних країн Європи презентують свої проекти і діляться нагромадженим досвідом.

Нагороду отримує найбільш вдалий інноваційний і придатний для відтворення в інших місцевих практиках проєкт.

Досвід взаємодії населення і поліції, правоохоронних органів є дуже різноманітним, має багато форм та ще більшу кількість методів і способів. Кожна країна, кожен регіон має свої особливі підходи до вирішення спільних питань із забезпечення правопорядку і розглянути їх усі в рамках цього дослідження не видається можливим і потребує окремого об'ємного та навіть не одного дослідження. Аналіз здобутків інших країн дозволяє не допускати помилок, які були допущені раніше, скористатися існуючими здобутками та створити, генерувати засновану на світовому досвіді, адаптовану до наявної в країні ситуації (політичної, соціальної, економічної), до менталітету населення, систему взаємодії громадськості і Національної поліції України, яка буде життєздатною та забезпечить зміцнення правопорядку та безпеки в кожному куточку країни.

Досвід поліцейських зарубіжних країн у питаннях взаємодії з територіальними громадами у забезпеченні публічної безпеки та порядку повинен передбачати:

- активне залучення населення, особливо молоді, до спортивних заходів, ініціатором яких може виступати поліція (змагання «Найсильніший чоловік району», «Найспритніший», сімейні старти і т. ін.). Змагання та тренування повинні проводитися на базі поліції зі залученням поліцейських;

- розвиток навчання громадських формувань, створення підготовчих відділень для вступу до поліцейських навчальних закладів, вивчення чинного законодавства;

- надання допомоги сиротам, дитячим будинкам, закладам охорони здоров'я для літніх людей та іншим закладам з метою підвищення іміджу поліції та збирання певної інформації;

- розробка й доведення до кожного оперативного працівника та поліцейського офіцера громади (дільничного офіцера поліції) методичних рекомендацій щодо проведення індивідуальної профілактичної роботи з особами, схильними до скоєння правопорушень;

- формування об'єктів сусідського спостереження для контролю за житловими приміщеннями та квартирами громадян з метою запобігання крадіжкам та пограбуванням;
- активне втілення в життя досягнень науки та техніки, зокрема задіяння відеокамер спостереження, термінового зв'язку з поліцією;
- розробка спеціальних програм для навчальних закладів; проведення профілактичної роботи з учнями щодо попередження правопорушень і злочинних проявів;
- розробка спеціальних програм для різних груп населення, національних меншин, пенсіонерів, інвалідів та молоді і виконання запланованих заходів; широке застосування друкованої продукції (інформації про кількість скоєних крадіжок, системи блокування дверей та системи замків тощо);
- введення обов'язкової звітності про кількість зустрічей з колективами та контроль з боку керівництва за проведенням зазначеної роботи.

3.2. Шляхи вдосконалення взаємодії Національної поліції з громадськістю у забезпеченні публічної безпеки та порядку

Взаємодія правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України, із громадськістю та окремими громадянами є важливою та вагомою складовою. Особливого значення набувають питання вдосконалення організації взаємодії поліції з громадськими інститутами та громадянами з метою забезпечення суспільної довіри до поліції, відповідно – більш успішного здійснення законодавчо закріплених основних напрямів її діяльності. Ефективна взаємодія поліції з громадянами, взаємодопомога та співпраця сприяють необхідному соціальному результату – безпечному середовищу та пануванню права [254].

Як нами зазначено раніше, *заохочення є важливим інструментом залучення населення до участі в охороні правопорядку й профілактики правопорушень*. Пропонується надати переважне право на прийняття на службу до НПУ та вступ до закладів освіти МВС України громадянам, які беруть активну участь в охороні публічного порядку, шляхом внесення змін до ст. 55 Закону України «Про Національну поліцію».

А саме підпункт 4 пункту 5 викласти таким чином:

4) особисто оцінюють рівень професійної компетентності претендентів, які відповідають умовам конкурсу, та визначають в особистому порядку їхній загальний рейтинг; при цьому обов'язково враховують наявність інформації (фактів) про активну участь та/або досягнення кандидата в правоохоронній діяльності.

На підставі аналізу Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, затвердженої наказом МВС України від 28 липня 2017 р. № 650 пропонуються такі зміни:

1) в частину I «Загальні положення» внести такі визначення:

- «дільничний офіцер поліції – це атестований працівник Національної поліції, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод

людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, наділений правом застосування профілактичних і примусових заходів впливу, передбачених законодавством України, та діє в межах закріпленої поліцейської дільниці»;

2) у підпункті 1 частини 1 «Завданнями ДОП» розділу II «Завдання, основні напрями діяльності та повноваження ДОП» після словосполучення «...співпрацю з громадянами...» додати слова «іноземцями, біженцями та особами без громадянства».

Потребують удосконалення й організаційні засади взаємодії Національної поліції України з громадськістю. Організаційне забезпечення діяльності є не менш важливим ніж нормативне та є комплексом нормативно правових, матеріально-технічних, фінансових, кадрових, інформаційних та оперативних заходів. Організаційне забезпечення діяльності створює умови для реалізації положень нормативно-правових актів, функціонування органу. Нормативно-правове та організаційне забезпечення є взаємодоповнюючими складовими, запорукою ефективної діяльності будьякого органу чи системи [28].

Щодо вдосконалення організаційних засад взаємодії Національної поліції України з громадськістю пропонується ряд кроків. На перший погляд, незначний аспект, але який безпосередньо впливає на взаємодію мешканців дільниці з дільничними офіцерами поліції, це наявність, доступ і повнота інформації щодо ДОП, а саме: фото, прізвище, ім'я, по батькові, спеціальне звання, місце знаходження його робочого кабінету, графік роботи, часи прийому громадян, засоби зв'язку (робочий та мобільний телефон, електронна пошта тощо).

Застосування нових стратегій у діяльності органів та підрозділів Національної поліції України щодо взаємодії з громадянами.

Так *community policing* – поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, є вже достатньо відомою стратегією для Національної поліції України, основні принципи якої поступово впроваджуються в діяльність підрозділів НПУ із залученням місцевих органів влади та громад [29].

Наразі в Україні запровадження принципів *community policing* перебуває на початковому етапі, стратегія є ще недостатньо відпрацьованою і впровадженою в повсякденну діяльність як поліції, так і місцевих органів влади та громад. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, – це філософія, яка потребує як організаційних, кадрових змін, так і розвитку усвідомлення поліцейськими свого місця в громаді, а з боку громад та громадян – нового ставлення до поліцейських та поліції як до членів громади з особливими функціями, яким необхідно надавати підтримку та допомогу.

Потрібно продовжувати формувати правосвідомість як поліцейських, так і громадян, виховуючи взаємну відповідальність за стан безпеки і правопорядку та розвиваючи партнерство між ними.

Для чого пропонуються такі кроки:

- НПУ та кожен окремий поліцейський повинні зобов'язатися завжди нести поліцейську службу в найкращий із можливих способів. А пріоритетом у

діяльності повинна стати готовність урахувати та діяти на основі громадської думки;

- дізнаватися про потреби громади і громадян та адаптувати свою діяльність для їх вирішення;

- взаємодія поліції з громадськістю здійснюється на засадах «поліцейська діяльність пов'язана зі взаємодією з громадськістю, кожен поліцейський повинен бути орієнтований на громаду» та «громадськість так само відповідальна за вирішення проблем, тому повинна перебувати в постійному контакті з поліцією для спільного вирішення питань та подолання існуючих перешкод як рівний партнер».

Ефективним є використання методу «ефективності видимого поліцейського патруля». Цей метод необхідно застосовувати в криміногенних кварталах, районах, він дозволяє знизити рівень злочинності, а використання піших патрулів також здійснює позитивний вплив на громадську думку, присутність поліцейських виступає знаком того, що влада серйозно ставиться до проблем місцевого населення [30].

Neighborhood policing (сусідське спостереження) – ця форма в Україні з розвитком сучасних технологій отримала доволі значне поширення, особливо серед громадян молодого та середнього віку. Слід зауважити, що мінісистеми сусідського спостереження особливо активно створюються серед жителів новобудов як способу познайомитись, отримати допомогу, підтримку та приглядати за безпекою під'їзду та авто мешканців. Але ці мінісистеми, як правило, є автономними чатами для спілкування та не взаємодіють з органами поліції, а лише у випадку серйозних правопорушень використовуються для збору інформації від сусідів самими учасниками чату.

Збільшення та цільове використання ресурсів поліції. Опитування громадян та працівників поліції вказує на недостатність поліцейських сил, що означає або невідповідність кількості посад в підрозділах поліції відносно наявного навантаження, або нераціональне використання кадрового ресурсу. Як показує практика, здебільшого не вистачає поліцейських, через недостатню кількість посад, або їх неукomплектованість залежно від місцевості.

Громадські помічники, позаштатні працівники як форма взаємодії громадськості та НПУ є не лише можливістю для громадян брати участь у забезпеченні громадської безпеки, але й прямим зв'язком, ланкою між поліцією і громадськістю, суспільством.

Тому пропонується законодавчо закріпити можливість громадян на громадських засадах надавати допомогу органам поліції, таким чином:

- в якості суто волонтерської діяльності, тоді доцільно внести зміни в ЗУ «Про волонтерську діяльність», визначивши, що волонтери надають допомогу органам поліції, сприяючи їй у виконанні завдань по забезпеченню публічної безпеки і порядку, охороні прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності ґрунтуючись на принципах волонтерської діяльності;

- в якості громадських помічників (позаштатних працівників) поліції за прикладом спеціальних констеблів Великої Британії, тоді нормативне

закріплення доцільно здійснити шляхом внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію», визначивши, що органи поліції можуть приймати та використовувати допомогу громадських помічників (позаштатних працівників) поліції, які виконуватимуть відповідні функції на регулярній основі після проходження спеціальної підготовки.

Наступним моментом, який потребує організаційного врегулювання є закріплення та реалізація можливостей територіальним громадам, органів місцевого самоврядування надавати матеріальну допомогу місцевим ДОП, підрозділам Національної поліції України безпосередньо, тому що зараз така можливість відсутня. Ремонт, обслуговування авто, його забезпечення паливом, виділення необхідної оргтехніки, заохочення працівників поліції, їх преміювання правами громади, органів місцевого самоврядування – це ті питання, які потребують врегулювання.

Заохочення за співпрацю з НПУ неповнолітніх, шляхом нагородження правами місцевих органів чи громади. Діти, підлітки, як правило, допитливі, спостережливі та уважні до подій, їх деталей, тому можуть бути цінним джерелом інформації для ДОП інших представників НПУ під час здійснення ними службової діяльності. Необхідно проводити роботу з неповнолітніми, розвиваючи їхню правосвідомість та відповідальність перед громадою, членами якої вони є, спонукаючи до співпраці з правоохоронними органами. І ця співпраця повинна винагороджуватися як із боку НПУ, так і з боку місцевих громад, це заохочуватиме дітей, підлітків до правомірної поведінки, розвиватиме їхню громадську правосвідомість та матиме загальний позитивний виховний вплив у місцевій спільноті, незалежно від віку її громадян.

За даними Українського товариства глухих, його членами є близько 42 тис. осіб з порушеннями слуху з 22 обласних та 103 територіальних організацій УТОГ. І це приблизно десята частина громадян з глухотою чи іншими порушеннями слуху. Це велика кількість людей, які так само працюють, навчаються та потребують спілкування в повсякденній діяльності і використовують для цього мову жестів [31].

Поліція особливо повинна бути доступною для вразливих груп населення.

Перші кроки для забезпечення взаємодії НПУ з даною категорією громадян вже зроблено:

- запроваджено спільний з Українським товариством глухих проєкт «Жестова мова для поліцейських» завдяки якому курси жестової мови пройшли 44 поліцейські Луганської та Донецької області;

- у серпні 2019 р. в Івано-Франківську проведено тренінг, де 22 працівники НПУ отримали навички жестової мови;

- у сервісних центрах МВС було запроваджено спеціальне програмне забезпечення «ConnectPRO», розроблене організацією «Технології для людей». Це програмне забезпечення було встановлене на планшети в сервісних центрах МВС, для забезпечення більш якісного обслуговування. За допомогою додатка

встановлюється зв'язок зі спеціалізованим кол-центром, де сертифіковані перекладачі в режимі реального часу здійснюють сурдопереклад консультації;

Пропонується надати можливість використовувати програмне забезпечення «ConnestPRO» або подібний додаток у повсякденній діяльності кожному патрулю, у кожному поліцейському підрозділі. Доки така програма зможе бути реалізована, можливо розробити ситуаційні картки для забезпечення спілкування мовою жестів, наприклад, від імені поліцейського зобразити питання чи пояснення та варіанти відповіді, які особа з вадами слуху та/або мовлення зможе обирати як відповідь чи пояснення. Також потрібно продовжити навчання поліцейських мови жестів по всій країні, щоб у кожному підрозділі був хоча б один працівник, який міг би залучатися за необхідності.

Окрім того необхідно покращити інформування осіб із вадами слуху та/або мовлення про нові можливості для їх спілкування з поліцейськими та про впровадження нових технологій у діяльність поліції, спрямованих на забезпечення комунікації та нових можливостей для взаємодії.

Зазначене забезпечить:

- налагодження взаємодії поліції та осіб із вадами слуху та/або мовлення;
- нові можливості щодо звернення до поліції таких громадян;
- зменшить мовний бар'єр між сторонами.

Спілкування з представниками національних меншин та особливо з іноземними громадянами, які перебувають на території України потребує знань інших мов. Англійська мова є універсальною найуживанішою мовою світу, тому пропонується до професійних знань поліцейського включати знання англійської мови та, ураховуючи об'єктивну необхідність таких знань, проводити заняття в рамках професійної підготовки, надавши для цього час (1 годину щотижня). Також для забезпечення якісного спілкування можливо залучати як волонтерську допомогу або на засадах постійних громадських помічників добровольців: перекладачів або студентів старших курсів, які вивчають іноземні мови, чи громадян, які мають знання іноземних мов, іноземних громадян, які навчаються або працюють в Україні та володіють українською або російською мовами.

Пропонується залучення до діяльності НПУ представників духовенства на прикладі Halifax Street Angels (Велика Британія). У Національній гвардії та Державній прикордонній службі України створено службу військового духовенства. Як передбачено Положенням про службу військового духовенства (капеланську службу) у Національній гвардії України військові капелани надають духовну підтримку, задовольняють релігійні потреби особового складу Національної гвардії України та членів їхніх сімей, допомагають зміцнювати позитивні риси характеру та моральні цінності [32].

Правоохоронцям теж потрібна допомога і підтримка, саме тому МВС планує розширити капеланську діяльність і на працівників органів поліції.

Але ми пропонуємо більш широке залучення духовенства до взаємодії з поліцією, не лише для духовної підтримки капеланами поліцейських, а й для надання допомоги у правоохоронній діяльності представниками духовенства різних конфесій шляхом проведення виховних бесід з громадянами, роботи з

неповнолітніми, формуванню громадської підтримки поліції, посилення зв'язку між населенням та місцевими органами Національної поліції.

Для забезпечення реалізації громадського контролю за діяльністю поліції, пропонуємо: в закладах загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти під час вивчення навчальної дисципліни «Правознавство» приділити увагу інструментам здійснення контролю за діяльністю державних органів у вигляді вивчення окремою темою.

Для практичної реалізації громадського контролю, на нашу думку, необхідно створити відповідний сайт або сторінку на сайті НПУ, а також територіальних ГУНП, на які може надходити інформація (відео, аудіо, електронні документи), у тому числі і анонімна, від представників громадськості щодо протизаконної діяльності працівників поліції. Така інформація підлягатиме подальшій перевірці, за результатами якої вживатимуться відповідні заходи.

Визначено кілька можливих шляхів поліпшення співробітництва поліції з громадськістю:

- роз'яснення співробітникам поліції (особливо нижчим чинам) суті роботи з профілактики злочинності. Мають бути показані переваги активної роботи поліції;

- для досягнення балансу між активною і пасивною роботою необхідне посилення активної роботи. Посиленню активності в роботі поліції могло б сприяти введення нових показників звітності, на додаток до звітів про арешти і розслідування. Такими показниками могли б бути, наприклад, розвиток контактів з місцевими групами й організаціями, збільшення кількості звертань громадян у поліцію, звіти по тим видам злочинів, що більше за все турбують громадян;

- у підготовці поліцейських слід приділяти більше уваги виробленню в них професійних навичок, необхідних для співробітництва з населенням, особливо комунікаційних і організаційних здібностей, а також роботи з іншими організаціями і зміцненню зв'язків із громадськістю, особливо з етнічними меншостями, молоддю і літніми;

- поліція повинна приділяти більше уваги профілактиці тих злочинів і порушень громадського порядку, що більш за все турбують місцеве населення. Вона не має бути і не є «власником» проблем злочинності, і тому повинна виробляти свої стратегії разом з місцевими жителями й іншими громадськими організаціями. Поліції слід інформувати громадськість про свою роботу і плани. Для з'ясування пріоритетів місцевих жителів, їхніх очікувань, а також рівня злочинності та віктимізації можуть використовуватися опитування населення.

Однак, процес відродження громадських формувань правоохоронної спрямованості стикається із низкою проблем до яких можна віднести:

1. Обтяжлива (громізка) процедура легалізації, особливо реєстрації таких громадських формувань.

2. Відсутність належної державної підтримки діяльності громадських формувань правоохоронної спрямованості діяльності та належного соціально-правового захисту їх членів. Органи влади та місцевого самоврядування

ослабили увагу до громадських формувань, глибоко не вникають в їх діяльність, не виявляють належної турботи про їх матеріально-технічне забезпечення. Місцеві ради та їх виконавчі комітети ще не повною мірою виконують покладені на них обов'язки по наданню допомоги громадським формуванням і створенню умов для їх успішної роботи, перекладають такі обов'язки на державні правоохоронні органи.

3. Відсутність належної матеріальної зацікавленості членів громадських формувань правоохоронної спрямованості у виконання покладених на них завдань, функцій та обов'язків щодо охорони громадського порядку.

4. Недовіра, і як слід низький рівень довіри громадян до правоохоронних органів, що, у свою чергу, негативно відображається на іміджі громадських формувань правоохоронної спрямованості.

5. ДОП не вживають дієвих заходів до забезпечення повсякденної взаємодії з громадськими формуваннями, організації правового виховання членів громадських формувань, навчання їх формам і методам боротьби з правопорушеннями.

6. Участь членів громадських формувань, а також досвід роботи кращих членів громадських формувань недостатньо узагальнюються, слабо висвітлюються і пропагуються засобами масової інформації.

Надаючи важливе значення діяльності громадських формувань у забезпеченні публічної безпеки та порядку, необхідно намітити такі основні напрями удосконалення їх діяльності:

- *по-перше*, спростити процедуру їх легалізації;
- *по-друге*, надавати більше уваги і допомоги громадським формуванням з боку місцевих органів влади та місцевого самоврядування;
- *по-третє*, зосередити зусилля громадських формувань спільно з дільничними інспекторами поліції на профілактиці правопорушень і правовій пропаганді серед населення, його правовому вихованні;
- *по-четверте*, поліпшити матеріально-технічне та фінансове забезпечення громадських формувань, удосконалити систему соціально-правового захисту їх членів, підвищити матеріальну мотивацію останніх до правоохоронної діяльності;
- *по-п'яте*, підвищити якість взаємодії та координації між НП, ДПС та громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості.

На нашу думку, запропоновані кроки сприятимуть подальшому розвитку та ефективності взаємодії НПУ з громадськістю та суспільством, забезпечуючи участь громадян, громад, органів місцевого самоврядування в правоохоронній діяльності. Адже громадськість, громадяни у партнерських відносинах повинні розділяти не лише права, але й обов'язки для спільного пошуку вирішення проблем громади. Лише спільна діяльність дає найкращі та стабільні результати і слугує запорукою довіри та безпеки у суспільстві та країні.

Висновки до розділу 3

Отже, розглянувши напрями вдосконалення взаємодії Національної поліції України з населенням, можливо зробити наступні висновки.

В Україні є необхідність створення соціальних служб для підтримки потерпілих. Такі служби надаватимуть психологічну підтримку, первинні юридичні консультації та інформацію про хід розслідування. Для захисту від вторинної віктимізації особливе значення має оплата першочергового лікування та реабілітації. Ці кошти повинні сплачуватися за рахунок правопорушника після визнання судом його провини, але потерпілим потрібна допомога відразу, а не через кілька місяців. Пропонується забезпечити таку можливість ще до завершення слідчих та судових процедур, за рахунок державних та благодійних коштів.

У зв'язку з цим для забезпечення реалізації громадського контролю за діяльністю поліції, пропонуємо: в закладах загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти під час вивчення навчальної дисципліни «Правознавство» приділити увагу інструментам здійснення контролю за діяльністю державних органів у вигляді вивчення окремою темою.

На нашу думку, для практичної реалізації громадського контролю необхідно створити відповідний сайт або сторінку на сайті НПУ, а також територіальних ГУНП, на які може надходити інформація (відео, аудіо, електронні документи), у тому числі і анонімна, від представників громадськості щодо протизаконної діяльності працівників поліції. Така інформація підлягатиме подальшій перевірці, за результатами якої вживатимуться відповідні заходи.

Запропоновані кроки сприятимуть подальшому розвитку та ефективності взаємодії НПУ з громадськістю та суспільством, забезпечуючи участь громадян, громад, органів місцевого самоврядування в правоохоронній діяльності. Адже громадськість, громадяни у партнерських відносинах повинні розділяти не лише права, але й обов'язки для спільного пошуку вирішення проблем громади. Лише спільна діяльність дає найкращі та стабільні результати і слугує запорукою довіри та безпеки у суспільстві та країні.

ВИСНОВКИ

В механізмі забезпечення прав і свобод людини й громадянина діяльність поліції важко переоцінити. Адже саме співробітники поліції обслуговують фактичне використання особою своїх прав і свобод, підкріплюючи й взаємно підсилюючи один одного. Завдання, функції, засоби та процедури їх реалізації стосуються фактично всіх громадян України. Це є свідченням того, що поліція за обсягом та різноманітністю регулює, контролює та здійснює дозвільні й попереджувальні функції та є диференційованим інструментом державної влади та одним із найважливіших елементів механізму забезпечення прав і свобод людини й громадянина в Україні.

Діяльність поліції має будуватися на одному з ключових правових принципів – верховенстві права, згідно з яким людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість

діяльності держави. Відповідні заходи також мають уживатись у контексті взаємодії поліції з населенням та їх доцільно визначити в законодавстві.

Нормативно-правові джерела містять правову регламентацію основних напрямів взаємодії НПУ з громадськістю, окремі аспекти взаємодії закріплені в ряді нормативно-правових документів, яким неможливо приділити пильну увагу в рамках нашого дослідження. Проведений аналіз свідчить про: по-перше, розпорошеність норм по різних нормативно-правових документах, по-друге, те, що відомчі нормативноправові акти, звичайно, більшою мірою регламентують взаємодію з боку поліції (містять алгоритми дій для поліцейських).

Незважаючи на наявність ряду нормативно-правових актів, якими врегульовано питання взаємодії громадян з правоохоронними органами, зокрема НПУ, відсутнє визначення взаємодії НПУ з громадськістю в правоохоронній діяльності, партнерства Національної поліції України та громадськості, окремі аспекти, питання взаємодії взагалі не мають нормативного закріплення.

Одним зі стратегічних напрямів діяльності МВС, є взаємодія правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України і громадськості яка ґрунтується на ряді принципів – основних положень та засад, які розкривають сутність явища, визначають основи та спрямованість діяльності, забезпечують необхідний правовий та суспільний результат.

В Україні форми забезпечення Національною поліцією публічної безпеки та порядку перебувають на стадії розвитку та вдосконалення. У сучасному розумінні діяльності поліції її найважливішою метою є постійна взаємодія із соціумом, з місцевими громадами, з іншими органами влади й різними цивільними службами, спрямована на управління умовами, що породжують і підтримують злочинність.

Наразі законодавством передбачається можливість надання волонтерської допомоги правоохоронним органам під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції тощо. Проте відповідні положення також доцільно передбачити в Законі України «Про Національну поліцію», якими слід закріпити можливості використання волонтерської допомоги при реалізації основних завдань Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Зазначені кроки позитивно вплинуть на рівень безпеки в громадах та сприятимуть підвищенню рівня довіри громадян до поліції.

Ефективним кроком у цьому напрямку може бути проведення підготовки та спільного навчання поліцейських та представників волонтерських організацій, що сприятиме налагодженню відкритого діалогу між поліцією та громадами, а також сформує спільні зусилля на вирішення безпекових проблем територіальних громад.

Необхідно провадити велику роботу з виховання правосвідомості народу, пропагуючи основи українського законодавства й принципи законності. Але для досягнення успіху недостатньо лише самої пропаганди, необхідно, щоб громадськість розуміла важливість і значення зміцнення порядку, сама урізноматнювала форми боротьби зі злочинністю, накопичувала досвід.

Доцільно використовувати досвід правоохоронних органів інших країн щодо використання можливостей засобів масової комунікації. Виступи по радіо та телебаченню, у друкованих засобах масової інформації, використання засобів наочної агітації та можливостей «PR-технологій» сприятимуть реалізації програм діяльності в Україні.

Крім загального уявлення пересічних громадян про ефективність діяльності поліцій, важливими критеріями оцінювання мають бути результати особистого досвіду взаємодії осіб з поліцією щодо вирішення питань, які послуговували причиною контакту поліції та конкретної особи. Це може бути оцінка з боку заявників, потерпілих, свідків, правопорушників та навіть злочинців щодо оцінки діяльності поліції під час спілкування, надання допомоги, проведення процесуальних чи інших дій.

Є необхідність створення соціальних служб для підтримки потерпілих. Такі служби надаватимуть психологічну підтримку, первинні юридичні консультації та інформацію про хід розслідування. Для захисту від вторинної віктимізації особливе значення має оплата першочергового лікування та реабілітації. Ці кошти повинні сплачуватися за рахунок правопорушника після визнання судом його провини, але потерпілим потрібна допомога відразу, а не через кілька місяців. Пропонується забезпечити таку можливість ще до завершення слідчих та судових процедур, за рахунок державних та благодійних коштів.

Для практичної реалізації громадського контролю необхідно створити відповідний сайт або сторінку на сайті НПУ, а також територіальних ГУНП, на які може надходити інформація (відео, аудіо, електронні документи), у тому числі і анонімна, від представників громадськості щодо протизаконної діяльності працівників поліції. Така інформація підлягатиме подальшій перевірці, за результатами якої вживатимуться відповідні заходи.

Список використаної літератури

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. ; зізмін. та допов. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19> .
3. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про місцеве самоврядування в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170).
4. Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН "Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку", 17.12.1979.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24); Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х Документ 80731-Х, чинний, поточна редакція — Редакція від 01.10.2021, підстава - 1582-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

6. Волонтерські організації в Україні: адміністративно-правовий статус та організація діяльності : монографія / [С. В. Петков та ін.]. Київ : АртЕк, 2018. 162 с.
7. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.35) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2671-VIII від 17.01.2019, ВВР, 2019, № 18, ст.73} <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
8. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 22, ст.303) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>
9. Наказ 10.10.2004 № 1177 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 жовтня 2004 р. за № 1361/9960 «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1361-04#Text>
10. Наказ 17.11.2015 №1465 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 листопада 2015 р. за № 1445/27890 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-15#Text>
11. Наказ 28.07.2017 № 650 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 серпня 2017 р. за № 1041/30909 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>
12. Наказ 23.05.2017 № 440 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 червня 2017 р. за № 750/30618 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#Text>
13. Наказ 21.08.98 № 622 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 7 жовтня 1998 р. за № 637/3077 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>
14. Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі : монографія / [В. В. Середя, Р. І. Благута, О. М. Балинська, З. Я. Ковальчук та ін.] ; за заг. ред. З. Р. Кісіль. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 600 с.
15. Лебедева Н.В. «Адміністративно-правове регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства» дис.. на здобуття наукового ступеня доктора філософії, Київ, 2021.

16. Community-Policing (CP) (burgernahePolizeiarbeit). 2013. URL: HYPERLINK "
<http://www.sozialwiss.de/publish/IKS/MasterStudiengangKriminologie/materialien/lehne/2005132.pdf>.
17. Голуб М. В. Communitypolicing: сутність та складові елементи. Право і безпека. 2012. № 1. С. 62–67.
18. Тетяна Ковальчук : МВС зацікавлене у вивченні дієвих міжнародних підходів щодо протидії домашньому насиллю. Міністерство внутрішніх справ України : [сайт]. URL:
http://mvs.gov.ua/ua/news/12505_Tetyana_Kovalchuk_MVS_zacikavlene_u_vivcheni_divih_mizhnarodnimi_pidhodiv_shchodo_protidii_domashnomu_nasillyu_FOT
O.htm
19. Колодяжний М. Г. Стратегія зменшення можливостей учинення злочинів: зарубіжні реалії, перспективи запровадження в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. 228 с.
20. Анастасія Дієва : досягти максимальної безпеки у регіоні-головна мета «сусідської варті» (фото). Міністерство внутрішніх справ України : [сайт]. URL:
http://mvs.gov.ua/ua/news/7663_Anastasiya_Dva_Dosyagti_maksimalnoi_bezp
[eki_u_regioni_golovna_meta_Susidskoi_varti_FOTO.htm](http://mvs.gov.ua/ua/news/7663_Anastasiya_Dva_Dosyagti_maksimalnoi_bezp)
21. Кошторис на відеоспостереження. Tren. Безпека та відео спостереження : [сайт]. URL: <http://tren.com.ua/koshtoris-na-videosposterezhennya/>
22. Права людини в діяльності української поліції – 2016 : наук.практ.вид. / [упоряд. та ред. Є. О. Крапивін]. Київ : Софія-А, 2017. 304 с.
23. Без зброї та з підвішеним язиком: для чого в Україна формують «поліцію діалогу». 5.ua : [сайт].URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/bez-zbroi-ta-zpidvishenym-iazykom-dlia-choho-v-ukraini-formuiut-politsiiu-dialohu-145580.html>
24. Радовецька Л. В. Суб'єкти забезпечення державної безпеки: теоретико-правові аспекти : монографія. Київ : Нац. акад. СБУ, 2017. 208 с.
25. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від від 22 черв. 2000 р. № 1835-III. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>
26. Спецпідрозділи з охорони громадського порядку. Вікіпедія, Вільнаенциклопедія : [сайт]. URL: [http://uk.wikipedia.org/](http://uk.wikipedia.org/.../wiki/Спецпідрозділи_охорони)
.../wiki/Спецпідрозділи_охорони.
27. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : постанова Кабінету Міністрів України від 3 листоп. 2010 р. № 996. Верховна Рада України : [сайт]. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>
28. Постанова від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

29. Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі : монографія / [В. В. Середа, Р. І. Благута, О. М. Балинська, З. Я. Ковальчук та ін.] ; за заг. ред. З. Р. Кісіль. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 600 с.
30. Крапивін Є. О. Оцінка ефективності роботи поліції в Україні від «палиць» до нової системи (на прикладі органів досудового розслідування) : наук.-практ. вид. Київ : Софія-А, 2016. 120 с.
31. Гаврилюк Т. О. Адміністративно-правові засади співпраці міліції(поліції) з населенням: європейський досвід : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 236 с.
32. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика / Б. Бель, О. Бурмагін, Т.Патора, О. Хоменок. Київ, 2013. 190 с.
URL:<https://irrp.org.ua/wpcontent/uploads/2013/12/verstka.pdf>.
33. ЗМІ в демократичному суспільстві : резолюція № 2 Четвертої Європейської конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ від 7–8 груд. 1994 р., Прага. URL: <http://www.medialaw.kiev.ua/zmisud/caselaw/152/>
34. Взаємодія поліції та громади. Вікіпедія. Вільна енциклопедія : [сайт]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
35. Прикарпатські поліцейські опанували основи жестової мови. Міністерство внутрішніх справ України : [сайт]. URL: https://mvs.gov.ua/ua/news/23357_Prikarpatski_policeyski_opanuvali_osnovi_ukrain_skoj_zhestovoi_movi.htm
36. Поліція працюватиме в школах аби зробити дітей на дорогах більш помітними. Національна поліція : [сайт]. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/Informacziya/policziya-praczuvatime-v-shkolax-abizrobiti-ditej-na-dorozi-bilsh-pomitnimi/>
37. LBK nr 956 af 20/08/2015 Gældende (Politiloven). Justitsministeriet URL: <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=143225> (last accessed: 20.09.2021).
38. LOV nr 538 af 08/06/2006 Gældende (Politi- og domstolsreformen) Offentliggørelsesdato: 09-06-2006 Justitsministeriet URL: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=2367> (last accessed: 15.07.2021).
39. Offizielles Portal der deutschen Polizei. URL:https://www.polizei.de/Polizei/DE/Home/home_node.html (last accessed: 08.09.2021).
40. Deutscher praeventionstag URL: <https://www.praeventionstag.de/> дата звернення: 28.07.2021).
41. Jugendschutz.net. URL: <http://www.jugendschutz.net/fileadmin/download/pdf/bericht2018.pdf> last accessed: 15.09.2021).

42. Наказ 09.11.2016 № 1179 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06 грудня 2016 р. за № 1576/29706 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>